

CAPITOLUL IX-PĂMÂNTUL ȘI REFORMELE AGRARE

9. 1. Blestemul pământului

Pământul a reprezentat bunul cel mai de preț al țăranului român, durerea de veacuri a acestuia fiind chiar lipsa lui și lupta sa pentru pământ, trăind mereu cu nădejdea că într-o bună zi, cineva, ajutat de *Cel de Sus*, se va îndura de patimile sale. Averea cea mai de preț a țăranului găgeștean, situat în cea mai mare parte pe dealul Hulubăț și pe podișul acestuia, se întinde pe kilometri întregi pe toată distanța de la nord la sud. Principalele proprietăți de pământ ale strămoșilor născuți pe aceste meleaguri, porneau fie din crucile drumului spre soare răsare ce pleacă din fiecare sat component și care împarte fostele moșii ale comunei în 5 părți aproximativ egale, fie pe drumurile ce duceau pe alte areale, spre Valea Jigăliei, Pogoceni, După Cale, Berbeceni, Argeaua și multe altele. Drumul ce pleacă din satul Tupilați, spre Hulubăț, merge pe lângă moșiile deținute de Vutcăneni și apoi spre Cănepărie, iar toată această întindere, este marcată de moșia Hulubăț, care se întinde de la acest drum, spre sud, până aproape de dealul Raiului, marcând toate terenurile ce au fost stăpânite dintru-început de răzeși, apoi de marii boieri, ca să redevină ulterior, prin mai multe împrumutări, ale sătenilor din comuna Găgești. Din fiecare sat component, se formează câte un drum ce străbate de la un capăt la altul acestei moșii, ale localnicilor, fie că sunt giurcăneni, tupilățeni, găgeșteni, peicăneni sau popenari. Drumul bătătorit de carele cu boi ce pleacă din satul Găgești și merge spre Copăceana sau Fălciu, taie-n două moșia Hulubăț, pentru ca în vârful dealului omonim să lase pe stânga tarlaua numită „suta de hectare”, fostă proprietate a boierului Petre Andrei, urmează apoi moșiile, de pe Cănepărie, Pistol, Baba Mare, ferma de stat a fostului IAS Fălciu, azi ferma lui Coatu Lorin, toate pe stânga, iar pe dreapta, se văd întinsele suprafețe de teren arabil ce au aparținut boierilor Corbu, Juvara, Iamandi, etc.

Plecând din satul Popeni spre Hulubăț, în stânga, se vede moșia fostului boier dr. Cercez, ce fusese mai înainte a familiei Rosetti, astăzi proprietatea locuitorilor comunei Găgești, iar mai pe coama dealului, tot pe stânga, o zonă numită *Lazăr*, probabil a primului proprietar de pământ din Tupilați, Lazăr Moșuleț, pe care l-am găsit în documentele vremii donându-și proprietatea la 1672, de pe moșia căruia, o biută, acea ridicătură din pământ, a servit ca post de observare încă din vechime, atât străjerilor cât și localnicilor, care cu ochii lor ageri, scrutau neconținut văzduhul, dând, în timp de primejdie *sfară* în sate, ziua cu fum și noaptea cu foc, vestind venirea vrăjmașului dinspre Prut. Și tot de aici, în depărtare, peste încă un deal, se zărește satul Copăceana, acolo unde în valea din apropierea satului, pământul încă mai mustește de sângele vărsat de zeci de soldați români ce au fost nimiciți de avioane sovietice în apropiere de râul Prut,

în trecerea lor mărșăluind spre Basarabia. A fost înălțat aici, cu câțiva ani în urmă, și un monument în memoria lor, monument ridicat cu contribuția unei țărânci, pe nume Huzum Marghioala, 92 ani, martoră a evenimentului tragic.

Străbătând mai departe drumul de pământ ce merge spre Valea lui Marcu, drum ce coboară panta lină până la ferma de bovine a fostului IAS

Drumul de la Popeni spre Hulubăț, trecând prin fosta fermă Cerchez

Fălciu, priveliștea te fură pe nesimțite - primăvara, culoarea aurie a câmpului semănat cu grâu sau culoarea neagră vegetal din timpul toamnei, a terenului proaspăt arat, pământ mănos care a dat numeroase recolte bogate, încă din timpuri străvechi.

Ochii sfruntează apoi cu privirea dintr-un hotar în celălalt, ba pe la stâna lui Goraș, ba pe cea a lui Ichim, unde se mai văd încă răzlețite din loc în loc pe întinsul ogoarelor, sedii de moșii, acele pâlcuri de copaci ce amintesc de fostele armane sau case ale slugilor boierești ce păzeau altădată recoltele. Și tot din loc în loc, se mai zăreau mai demult, câte o cumpănă a unei fântâni de unde sătenii își ostoiau sufletul cu o cană de apă rece sau adăpau animalele direct din ciutură. Astăzi doar fântâna lui Buiuc mai stă încă semeată pe tarlaua denumită Hulubăț.

Proprietatea asupra pământului și exploatarea acestuia în Moldova au avut o istorie lungă și tumultoasă. Până în secolul al XIX-lea, terenurile din Moldova și Țara Românească erau în jurisdicția domnească și erau date boierilor împreună cu satele aferente de către domnitori. *Adică domnia me m-am milostivit și am dat și am miluit sluga domnii meli, pi Constandi(n) Sitarul, cu un sat, anume Giurcanii și Rășcani, di pi vale Ialanului, ci iaste în ținutul Fălciului, care acest sat a fost a domnii meli, drept moșii....*, fiind un exemplu clar în acest sens și numai o mică parte aparținea țăranilor liberi.⁵³⁰

⁵³⁰ D.R.H., A. Moldova, vol. XXI, 1632-1633, doc. 325.

În satele comunei Găgești, răzeșii au deținut terenurile aproape în totalitate, până prin secolele XV-XVI, după care au început să-și vândă sau să-și doneze proprietățile, proces care a continuat până la începutul secolului al XVIII-lea, când majoritatea răzeșilor au devenit clăcași, pierzându-și terenurile. Singurul sat în care s-a mai menținut o parte din proprietatea răzășească, reieșit din documente, a fost Giurcani. Marile suprafețe de teren arabil, păduri, fânețe și islazuri au fost acaparate de moșieri, baroni, comiși. Acest lucru s-a făcut adesea prin forță, cu sprijinul statului, ceea ce a generat numeroase răscoale țărănești cu consecințe grave.

Distribuirea pământului către țăranii care-l munceau a fost o preocupare constantă a reformatorilor progresiști care au militat pentru desființarea servituților feudale și a iobăgiei. În 1749, Constantin Mavrocordat a făcut o serie de reforme cu caracter agrar și fiscal dând posibilitatea *vecinilor* să iasă din *clăcășie* cu răscumpărare, fără moșie, iar cei eliberați fiind obligați să muncească pentru stăpânii lor, 24 de zile pe an, cu *nart* (o suprafață de pământ ce trebuia s-o muncească într-o zi).

Neavând pământ, țăranii nu se puteau bucura de libertate, rămânând mai departe să trudească pe moșiile boierești sau mănăstirești. Totodată, Constantin

Fosta moșie Petru Andrei de pe Hulubăț ce duce spre Valea lui Marcu

Mavrocordat a introdus impozitul pe cap de locuitor plătit în 4 rate anuale numite sferturi, boierii fiind scutiți de impozite. Profitând de noua situație, unii boieri și chiar mănăstiri, au căutat să-și extindă suprafețele arabile prin diferite căi și să obțină de pe moșii cantități îmbelșugate de produse. Pentru mărirea suprafețelor arabile, însămânțate cu grâu și porumb, produse căutate pe piață, defrișau păduri și desteleneau pășuni, astfel încât în perioada răscoalelor din 1821, doar ¼ din pământurile țării mai rămăsese în proprietatea țăranilor.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, problema agrară a devenit tot mai presantă, iar frământările țăranimii erau continue. Reformele propuse de domnitori se loveau de opoziția boierilor, iar puținii reformatori, precum Nicolae Bălcescu și unii membri ai familiei Rosetti, care au susținut împrăștierea țăranilor, nu au avut mare succes. Reforma agrară a fost realizată efectiv abia sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza, care s-a făcut prin secularizarea averilor mănăstirești din 17 decembrie 1863 și prin Legea Rurală din data de 14 august 1864, reforme care au accelerat modernizarea statului însă nu a rezolvat complet problema pământului, ducând ulterior la noi frământări și răscoale. Moșierii trăiau la oraș sau în străinătate din pământurile date în arendă arendașilor cu 20 lei hectarul, sau împărțeau o parte din teren, în parcele mai mici pe care le dădeau în dijmă țăranilor cu prețuri foarte mari de 70 și 80 lei hectarul. De multe ori se folosea sistemul dijmei în parte, în care țăranul lucra bucata de pământ primită în dijmă cu brațele și cu unelte lui, trebuind apoi să împartă cu stăpânul sau arendașul produsele obținute. În afară de aceasta, țăranii neștiutori de carte în mare parte, erau înșelați la măsurarea pământului și la împărțitul recoltei. La toate acestea se mai adaugă impozitele și taxele mari pe care trebuiau să le plătească la stat și comună, precum și dobânzile ridicate la banii pe care erau nevoiți să-i împrumute de la bănci și de la cămătari.

Nedreapta împărțire a pământului și învoielile agricole înrobitoare i-au determinat pe țărani să se revolte. Sunt cunoscute faptele clăcașilor din comuna Flămânzi - Botoșani, care s-au răscolat și au provocat izbucnirea Răscoalei de la 1907, cu violență în mai toată țara. Vâltoarea răzvrătirii lor a cuprins și comuna Găgești, țăranii mergând la prefectura Fălciu pentru a-și cere drepturile.

În urma răscoalei din 1907 toate comunele din județul Fălciu au fost evaluate sub aspectul deținerii de islazuri comunale, comuna Găgești raportează o suprafață de islaz suficientă pentru creștere animalelor. Cum se explică totuși starea proastă a țăranilor invocată drept cauza a Marii Răscoale din 1907, o întrebare care și-o pun și astăzi mulți istorici. Un prim răspuns îl dă Spiru Haret, fost ministru al educației, care scria în 1905: *Țăranii cer mereu pământ. Ei socotesc ca dacă li se va da pământ cât de mult, toate relele lor se vor lecu. Aceasta nu este adevărat, sau e adevărat numai în parte. Dovada este că cei care au fost împrăștiți la 1864, la 1879, se plâng ca și ceilalți. Pământurile date la 1864 și la 1879 s-au fracționat peste măsură prin moștenire; altele s-au arendat pe nimic la cămătari, pe câte 10 și 15 ani; iar cei care au pământul întreg, încă se plâng de sărăcie, pentru că nu știu să scoată din el tot folosul ce se cuvine.*⁵³¹

În anii 1921 și 1945, au fost adoptate alte reforme agrare, care au continuat procesul de expropriere a marilor proprietari de terenuri și redistribuirea lor către

⁵³¹ <https://cersipamantromanesc.wordpress.com/tag/proletcultismul-in-pictura/> accesat la 25.10.2025.

țărani. Din documentele vremii, rezultă fixarea cotelor expropriabile pentru moșiile aflate în diferite sate ale comunei Găgești, precum și prețurile stabilite pentru despăgubirea acestora. O situație pe care am întâlnit-o, arătau încercările unora de a-și păstra drepturile asupra moșiilor, altele fiind vândute fictiv în timpul procesului de expropriere. Au fost invocate și prevederi legale care le permiteau să păstreze o cotă maximă de teren agricol, mulți susțineau că îl cultivau ei direct, sau că dețineau crescătorii de vite în care investiseră capital. Cu toate acestea, măsurile luate de autorități și de instanțele de judecată au fost ferme.

La reforma agrară din 1921, începută din anul 1919, conform unei hotărâri a Comisiei Centrale Județene de Expropriere din fostul județ Fălciu, cu nr. 709 din 3 august 1920, apelul Ralucai Calimachi, proprietara moșiei Găgești, invocând mai multe motive pentru a-și păstra proprietatea, a fost respins categoric și s-a decis exproprierea definitivă a 1.705 hectare și 40 ari din moșiile Găgești și Popeni, situate în comuna Jigălia, satul Găgești⁵³².

Tot prin astfel de hotărâri ale instanțelor s-a stabilit și prețul terenurilor. Prin Hotărârea nr. 1803 din 28 octombrie 1920, s-a stabilit prețul terenului expropriat din moșia Popești (Popeni) – Găgești, un preț contestat de proprietara Raluca Calimachi care solicitase o sumă mult mai mare. Aceasta a obținut pentru 1.105 hectare teren calitatea I, prețul de 1,120 lei/hectar, iar pentru 600 hectare de teren calitatea a II-a, 840 lei/hectar, deși ea solicitase 1300 lei/ha la cel de calitatea I.⁵³³ Aceste măsuri au reprezentat etape importante în procesul de reformă, exproprierea și redistribuirea terenurilor marilor moșieri către țărani, făcându-se destul de anevoios în contextul dat, iar autoritățile și instanțele de judecată au acționat cu maximă celeritate.

Planurile moșiilor, actele de deținere al proprietăților precum și apelurile proprietarilor și al țăranilor împotriva unor decizii controversate ale comisiilor de împrumut, au fost cercetate, unele redactate la capitolele respective, altele lipsind sau greu de descifrat.

9.2. Reformele agrare

a) *Legea rurală a domnitorului Alexandru Ioan Cuza din 1864*

Un proiect de lege rurală propus inițial de Barbu Catargiu în mai 1862, nu a fost adoptat deoarece nu prevedea *emanciparea clăcașilor*. Mihail Kogălniceanu susținea împrumutarea clăcașilor, însă Catargiu, reprezentant al conservatorilor, se opunea, argumentând că emanciparea trebuie să se limiteze la persoana țăranului și susținând că *românul are mai degrabă nevoie să învingă lenea decât să primească pământ*, venind cu un alt proiect, propunerea lui însă, a fost respinsă.

⁵³² „Monitorul oficial”, nr.169 din 3 noiembrie 1920, p. 92.

⁵³³ *Ibidem*.

Mihail Kogălniceanu a propus un nou proiect de lege într-un context mai favorabil, după ce statul devenise proprietar pe un sfert din teritoriul țării. Legea prevedea acordarea de terenuri în funcție de categoria țăranilor:

- pălmașii primeau 1,5 hectare;
- mijlocașii 2,7 hectare;
- iar frunțașii 3 hectare.

Plata eșalonată a acestora pe 20 de ani și cu o dobândă de 5%. Conservatorii au continuat să se opună, unii cerând chiar intervenția armatei otomane, în ciuda opoziției, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a dizolvat Adunarea Electivă și a promulgat *Statul Dezvoltător* supus plebiscitului, din mai 1864, care a fost aprobat masiv. Astfel, Legea rurală a fost promulgată pe 26 august 1864, fiind desființată claca și împrumuturile țăranii clăcași, care deveneau proprietari pe terenurile pe care le lucraseră anterior, proporțional cu numărul vitelor de muncă. Terenurile nu puteau fi înstrăinate sau ipotecate timp de 30 de ani.

Legea a desființat definitiv obligațiile feudale precum *clăcășia*, dijma și alte sarcini. În Moldova, pentru țăranii cu patru boi și o vacă se acordau 5 fâlcii și 40 prăjini, pentru cei cu doi boi și o vacă, 4 fâlcii, iar pentru cei cu o vacă sau pălmaș 2 fâlcii și 40 prăjini.

Deși reforma nu s-a aplicat complet niciodată, totuși circa 408.000 țărani au fost împrumuturi cu peste 1,65 milioane hectare, iar alți aproape 60.000, au primit doar locuri de casă și grădină. Din suprafața moșiilor particulare, țăranii au primit doar 15%, restul rămânând în posesia boierilor și statului. O parte importantă a terenurilor a provenit din secularizarea averilor mănăstirești. După reformă, țăranii dețineau circa 30% din terenurile agricole, restul fiind în continuare în mâinile moșierimii și statului.

În satele componente ale comunei Găgești, majoritatea locuitorilor erau clăcași încă din secolul al XVII-lea, muncind pe moșiile boierilor de la Găgești, Giurcani, Peicani, Tupilați, Popeni, moșii aflate pe Hulubăț, Lazăr, Cănepărie, Argeaua, Pogoceni, etc.

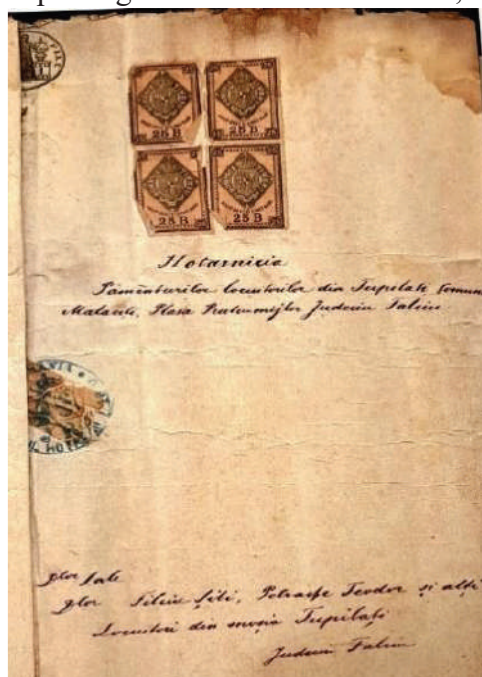
La împrumutarea din 1864, erau avantajați țăranii care aveau vite pentru a primi teren, iar loturile au fost distribuite conform numărului acestora. Un tabel sumar al criteriilor de împrumutarea conform Legii rurale din 1864 pentru Moldova, îl redăm mai jos:

Categoria țăranului	Număr vite de muncă	Suprafață atribuită
Țăran cu 4 boi și 1 vacă	4 boi + 1 vacă	5 fâlcii și 40 prăjini
Țăran cu 2 boi și 1 vacă	2 boi + 1 vacă	4 fâlcii
Țăran cu 1 vacă sau pălmaș	1 vacă sau pălmaș	2 fâlcii și 40 prăjini
Țărani fără animale	0	Doar loc de casă și grădină

Modalitatea de aplicare a legii am putut-o descifra dintr-un document din anul 1887, găsit în satul Tupilați la fam. Nedelcu Gh. Jan, emis de Tribunalul Fălciu. Documentul arată modul în care s-a efectuat reforma agrară în satul Tupilați, câți locuitori au primit pământ și suprafețele obținute, reieșind următoarea situație:

- a) 44 de locuitori, inclusiv preotul și dascălul au primit teren pentru case și grădini în vatra satului.
- b) 33 dintre aceștia au primit loturi de teren și în extravilan, în funcție de categoria lor.
- c) 12 familii cu patru boi și o vacă au primit câte 5 fâlcși și 40 prăjini;
- d) 21 familii cu doi boi și o vacă au primit câte 4 fâlcși, iar o familie cu o vacă a primit 2 fâlcși și 40 prăjini.
- e) iar familiile fără animale de muncă au primit doar locuri de casă și grădină.⁵³⁴

Printr-o hotărâre a Tribunalului Fălciu, se obligă efectuarea unei hotărnicii a moșiei Tupilați prin *Actu de hotărnicie a pământurilor ex-clăcașilor pe moșia Tupilați din comuna Mălăești, Plasa Prutu mijlocu, județul Fălciu* date după Legea rurală din anul 1864, acțiune operată în anul 1887 de inginer

*Hotarnica moșiei Tupilați la 1887
întocmită după reforma agrară din 1864*

hotarnic, Ion Rautenberg care stabilește: -hotarnică pentru părțile de pământ din moșia Mălăești, cu siliștea ei Tupilați, pentru fiecare clironom a răposatului Iancu Costachi Negel, care s-a publicat timp de 50 de zile prin Foaia cu nr. 91 din 4 iulie „anul curent”, *având în vedere titlul incontestabil al stăpânirii de către doamna Sevastița Anghelichi născută Costachi, asupra părții de pământ din Mălăești cu no. 5.*⁵³⁵

Hotarnica a fost dispusă în urma cererii făcută de locuitorii Filciu Sit, Petrache Teodor și alții din satul Tupilați, comuna Mălăești, pentru a stabili părțile comune cu moșia doamnei Maria G. Macri din Galați și proprietatea Pogăceni a domnului Ghe. Gociu din Huși.⁵³⁶

⁵³⁴Informații preluate din documentul original, aflat în posesia lui Nedelcu Dorel din Tupilați.

⁵³⁵Hotărârea tribunalului Fălciu în ziarul „Progresul”, nr. 148 din 09 noiembrie 1864.

⁵³⁶Informații preluate din documentul original, aflat în posesia lui Nedelcu Dorel din Tupilați.

Tribunalul Fălciu a hotărât că doamna Elisabeta Boldur Costachi, proprietara moșiei Copăciana din județul Fălciu, dl. Casianu Leca proprietar al lotului al 6-lea din moșia Mălăești, Episcopia casei Sf. Spiridon din Iași proprietara moșiei Roșiești și Obștea clăcașilor din Tupilați, împrumutăriți la 1865 pe moșia Tupilați din județul Fălciu, să se prezinte cu actele de proprietate conform art.13 din regulamentul de hotărnicie în ziua de 5 septembrie a.c orele 10 a.m. la primăria comunei Vutcani, plasa Prut, județul Fălciu, când urmează să se efectueze hotărnicia ce va fi efectuată de Inginer hotarnic A. Caraman, NO. 33 22 Maiu 1898, România, Corpul portăreilor trib. Fălciu.⁵³⁷

Se solicită pentru aceasta și procesul verbal al membrului Comitetului Permanent de împrumutări, a domnului V. Rășcanu din 1865 iunie 25, care arată numărul de clăcași, ce după Legea Rurală au dreptul la împrumutări, numele și prenumele acestora. Făcând chemarea proprietarilor cu moșiile circumvecine și anume: d-na Maria G. Macri, proprietară în Tupilați, domiciliată în Valea Galați nr. 7 și d-l Ghe. Gociu, proprietar de Pogoceni din județul Fălciu, domiciliat în Huși.⁵³⁸ În urma măsurătorilor se constată că:

-44 locuitori, unde intră un preot și doi dascăli, pentru locurile de case și grădini, în vatra satului, s-au alocat prin legea agrară, 12 ha și 1/2 prăjini, adică 6 fălci 40 prăjini, 00 stâneni. La casa școlii s-au dat 12 prăjini, la Ograda bisericii 35 prăjini, în Vatra satului 50 prăjini, la Coșar de rezervă 3 prăjini, proprietarului o casă, o falcă, 20 de prăjini, 0 stâneni, idem un loc de crâsmă osebit, 1 falcă. Idem iazul și dreptul apei, 0 falcă, 30 prăjini. Total proprietar: o falcă, 50 prăjini.

-12 locuitori a 5 fălci, 40 prăjini. 21 locuitori a 4 fălci. 1 locuitor a 2 fălci, 40 prăjini. drumul pe lângă Elan - 40 prăjini.

Total 162 fălci, 36 prăjini, 0 stâneni și după hotărnicia inginerului Ghe. Buta, pentru cler 8 fălci și 40 prăjini.

Total general:170 fălci și 76 prăjini. În urma hotărniciei s-a găsit în total cu pământul clerului, adică în urma reformei agrare: 239 ha, 86 ari, 33 ca adică 167 fălci, 38 prăjini, 13 stâneni.

Actul de hotărnicie este însoțit și de un plan, dându-se fiecărui vecin câte un exemplar de hotărnicie și o schiță de plan relativ la vecinătatea respectivă.

La 20 oct.1887. Inginer hotarnic Ion Rautenberg.⁵³⁹

Din datele prezentate mai sus precum și din alte documente, rezultă că, în urma reformei agrare din 1864, clăcașii din satele aparținând comunei Găgești, Tupilați, Găgești, Giurcani, Peicani, Popeni și Urdești, au fost împrumutăriți cu terenuri pentru locuri de casă și grădină, pe amplasamentul

⁵³⁷„Gazeta de Iași” din 3 iunie 1898.

⁵³⁸Informații preluate din documentul original, aflat în posesia lui Nedelcu Dorel din Tupilați.

⁵³⁹*Ibidem.*

actual al satelor, iar în extravilan pe vechile moșii ce au fost expropriate conform criteriilor stabilite de Legea agrară nr. 5/1864. Aceste terenuri, prevăzute în lege, se regăsesc în mare parte și astăzi în proprietatea moștenitorilor.

În arhivele naționale ale fostului județ Fălciu nu am găsit o situație clară a împrumutării țăranilor din comuna Găgești la 1864, însă, coroborând cu actul găsit la Tupilați și cu alte înscrisuri, am ajuns la concluzia că în toate satele comunei s-a procedat la fel.

Conform prevederilor legii, țăranii, foști clăcași au trebuit să plătească unele despăgubiri către moșieri, rezultate din anularea obligațiilor de clacă și dijmă ale țăranilor eliberați, deci nu pământul a fost plătit, acesta revenindu-le de drept. Întrucât țăranii nu puteau plăti dintr-o dată sumele stabilite, statul s-a substituit lor și a emis și înmănat proprietarilor titluri de împrumut numite obligațiuni rurale purtătoare de dobânzi de 10 % anual, în sumă totală de 289,6 milioane de lei vechi, sau 107,2 milioane de lei noi la 1867. Aceste obligațiuni se achitau deținătorilor acestora, adică marilor proprietari, în decurs de 15 ani, între 1865 și 1880 și cuprindea, atât suma datorată cât și dobânda.⁵⁴⁰

b) Reformele agrare din perioada 1919-1929

După Primul Război Mondial, societatea românească se confrunta cu trei mari probleme care necesitau soluționare:

- a) Problema națională, parțial rezolvată prin Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 și crearea statului național unitar român, prin integrarea noilor provincii în sistemul economic;
- b) Rezolvarea problemei electorale, prin introducerea votului universal în locul celui censitar;
- c) Rezolvarea problemei agrare, întrucât prin împrumutarea de la 1864 rămânea nerezolvată pe deplin, generând în continuare mari frământări țăărănești. Cele mai importante fiind cele din anii: 1888 și 1907.

Creșterea demografică și fragmentarea terenurilor prin moșteniri au agravat problema agrară, iar promisiunea unei reforme agrare făcute încă din 1916-1917, după intrarea României în Primul Război Mondial, a determinat guvernul liberal să emită în decembrie 1918, un decret de expropriere parțială a moșiilor marilor proprietari. Astfel, conform Decretului lege, nr. 3697/1918, începând cu luna ianuarie 1919, s-au înființat comisii de inventariere și de evaluare a proprietăților, de stabilire a procentelor pentru expropriere, din suprafața totală a fiecărui moșier, precum și prețul propus de către comisiile însărcinate pentru despăgubiri. Din fiecare comisie făcea parte un judecător de ocol rural ca președinte și un reprezentant al obștii satești.

⁵⁴⁰ Victor Axenciuc, *Evoluția economică a României, 1859-1947*, vol II, p. 95.

Astfel, la 29 ianuarie 1919 o comisia formată din judecătorul de ocol rural Fălciu, V. Fășie, în calitate de președinte și V.C. Mihai, delegat al obștii sătenilor din comuna Jegălia pentru executarea decretului lege, numărul 3697 din 1918, privind exproprierea pentru cauză de utilitate națională, s-a deplasat la proprietatea doamnei Aglaia C. Corbu, situată pe teritoriul satului Giurcani, comuna Jigălia, unde l-a găsit prezent pe domnul Emil Juvara, curatorul proprietății, fiind autorizat cu procura legalizată de poliția Bârlad cu numărul 1918/1919. Împreună cu comisia locală au constatat și întocmit un proces verbal din care reiese:

Moșia Giurcani, după planul economic prezentat și după informațiile culese în localitate, are o întindere totală de 600 hectare situată pe teritoriul satului Giurcani. Din cercetările devizului făcut la fața locului, se constată că aceasta este cultivată pe aproximativ 492 de hectare, restul de 108 hectare este necultivabil, fiind teren deluros, mlăștinos, 35 hectare, situat în fața satului Giurcani, 73 hectare, aproximativ pe Hulubăț. La întinderea de 492 hectare teren cultivabil, se aplică cota stabilită din tabelul anexat conform decretului lege, constatând că suprafața declarată expropriată este de 253 de hectare și 60 de ari, restul rămânând proprietății. Cele 253 ha și 60 de arie expropriați și cultivabili, destinați împroprietăririi, va începe din partea de apus, de la hotarul Epurenilor și Șuletenilor și se va întinde spre răsărit din hotar în hotar, la miazăzi și la miazănoapte, formându-se loturile celor împroprietăriți până la completarea întregii suprafețe de 253 de hectare și 60 de ari. O copie a procesului verbal s-a înmănat domnului Emil Juvara, procurator și un alt exemplar primăriei comunei Jigălia.⁵⁴¹

La 30 ianuarie 1919, aceeași comisie de expropriere locală formată din V. Fășie, judecător de ocol rural Fălciu, în calitate de președinte și V.C. Mihai delegat al obștii sătenilor din comuna Jigălia, în executarea decretului amintit privitor la exproprierea pentru cauză de utilitate națională, s-a deplasat pe moșia Hulubăț, situată pe teritoriul satului Găgești, comuna Jigălia, proprietatea doamnei Maria Tulbure, domiciliată în Iași, strada Lascăr Catargiu, numărul 26, unde l-a găsit prezent pe domnul Haim Faibovici, arendaș al acestei moșii și care avea procură pentru a reprezenta proprietara moșiei, constatându-se următoarele: *Moșia Hulubăț, are o întindere de 334 de hectare și 50 de ari, situată pe teritoriul satului Găgești și care se mărginește la răsărit cu hotarul Copăceana, l-a apus cu domnul doctor Cerchez, la sud cu moșia Popeni și la nord cu moșia Spiridoniei, Iași. Din verificările făcute la fața locului, moșia deține în întregime teren cultivabil, fiind ocupat numai un hectar cu conacul acesteia, restul fiind teren cultivabil în suprafață de 333 de hectare și 50 de ari.⁵⁴²*

⁵⁴¹ Arhiva primăriei Găgești, dosar 3/1919, f. 3

⁵⁴² *Ibidem*, dosar 6/1919, f. 43.

Legea agrară definitivă a fost adoptată în iulie 1921 la moșiile mai mari de 100 hectare, cu excepția viilor, pădurilor, plantațiilor, lacurilor și terenurilor irigate artificial. Proprietarii expropriați primeau despăgubiri, iar statul recupera sumele prin încasările de la țărani împroprietăriți.

Această reformă a fost una dintre cele mai ample din Europa de Sud-Est, cu circa 6,3 milioane hectare expropriate și redistribuite. Deși nu a rezolvat toate problemele țăranimii, a avut un impact pozitiv asupra societății pe ansamblu și a impulsionat dezvoltarea economică a țării în anii următori.

Înainte de aplicarea reformei, țărani au fost împărțiți în mai multe categorii sociale: mobilizați, văduve, orfani, agricultori mici și cei cu proprietăți sub 5 hectare, primind ulterior suprafețe de teren cuprinse între 1 și 5 hectare, în funcție de categoria din care făceau parte.

În urma cercetărilor documentelor de arhivă referitoare la reforma agrară din 1921, pentru satele comunei Jigălia (Găgești, Giurcani, Peicani și Popeni de Elan), începând cu 13 decembrie 1920, au fost stabilite următoarele exproprieri și împărțiri de terenuri. Dintr-un registru de arhivă pe care l-am consultat, rezultă ca în satele actuale ale comunei Găgești, ce aparțineau la acea dată de comuna Jigălia, au fost efectuate următoarele exproprieri finale:

Giurcani:

- a. Moșia Aglaia Corbu 253, 60 ha;
- b. Moșia M. Botez 16 ha;
- c. Moșia Sf. Voievozi 25,77 ha;
- d. Moșia Sf. Dumitru 14,32 ha;
- e. Moșia Spit. Sf. Spiridon 30,50 ha;

Hulubăț:

- a. Moșia Dr. Cerchez 118, 90 ha;
- b. Moșia Eliza Tulbure 127, 40 ha;
- c. Moșia Maria Tulbure 120, 90 ha;
- d. Moșia Alice Andrei 127, 40 ha;

Găgești:

- a. Moșia Raluca Calimachi 715 ha

Popeni:

- a. Moșia Raluca Calimachi 990,40 ha

Tupilați (făcea parte din comuna Vutcani):

- a. Moșia Tupilați-Copăceana, Maria Macri 583, 80 ha.⁵⁴³

La data de 25 februarie 1925, Constantin Nicolaide, inspector al Regiunii agricole din Casa centrală a împroprietării, împreună cu N. Corciovei, verificând aplicarea legii reformei agrare în regiunea agricolă *Mijloc*, din care făcea parte și comuna Găgești, constată că s-a expropriat o suprafață de 14.453,72 ha per total, iar prin măsurătorile efectuate de serviciul agricol au rezultat numai 13.058, 78 ha, existând un minus de 1.395 ha.⁵⁴⁴

⁵⁴³ *Ibidem*, dosar 6/1926, f. 40-42.

⁵⁴⁴ *Ibidem*, f. 14.

Cu privire la moșiile de pe teritoriul comunei Găgești:

Proprietara Ralucăi Calimachi, din totalul suprafeței de 715 ha, de la *moșia Găgești*, s-a împărțit astfel:

-suprafața parcelabilă și împroprietărită 596,50 hectare.

-rezervă: 118,50 hectare, utilizată astfel: 80 ha pășune comună, 20 ha vatră de sat, 3 ha pentru școala din Găgești, 14 ha pentru drumuri, 1,5 ha pentru serviciul tehnic.

Și tot de la proprietara Raluca Calimachi de pe *moșia Popeni*, suprafața expropriată de 990 hectare și 40 ari, iar rezerva proprietății de 444 hectare și 60 ari de teren, plus alte suprafețe cultivate și necultivate, formând o zonă dreptunghiulară de aproximativ 454 hectare și 60 ari. Suprafața parcelabilă și împroprietărită de 485 hectare și o rezervă de 505 hectare, predată obștii Urdești.

Celelalte moșii:

Moșia Hulubăț, pe teritoriul satului Găgești, proprietatea doamnei Adela Trandafil:

suprafață totală 334,1 hectare;

suprafață expropriată și parcelabilă 127,40 hectare;

suprafață rămasă proprietății 207 hectare.

Moșia Bălești, proprietatea spitalului județului Fălciu, fostă la origine proprietatea Zoie Botez, donată spitalului.

suprafață expropriată 143 hectare;

suprafață parcelabilă și împroprietărită: 87,20 hectare;

rezervă: 55,80 hectare, folosită pentru: 54 ha pășunat comun și 1,8 ha drumuri.

În jurul proprietății Aglaia Corbu de pe moșia Giurcani au fost mai multe intervenții și adrese către autorități pentru stabilirea prețului terenurilor. Astfel la data de 30 iunie 1919, o adresă către consilierul agricol al județului Fălciu arată faptul că, moșia Giurcani a Aglaia Corbu are o întindere totală de 600 ha din care: teren cal I, 337 ha, cal II, 67 ha, cal III 90 ha, cal IV 65 ha.

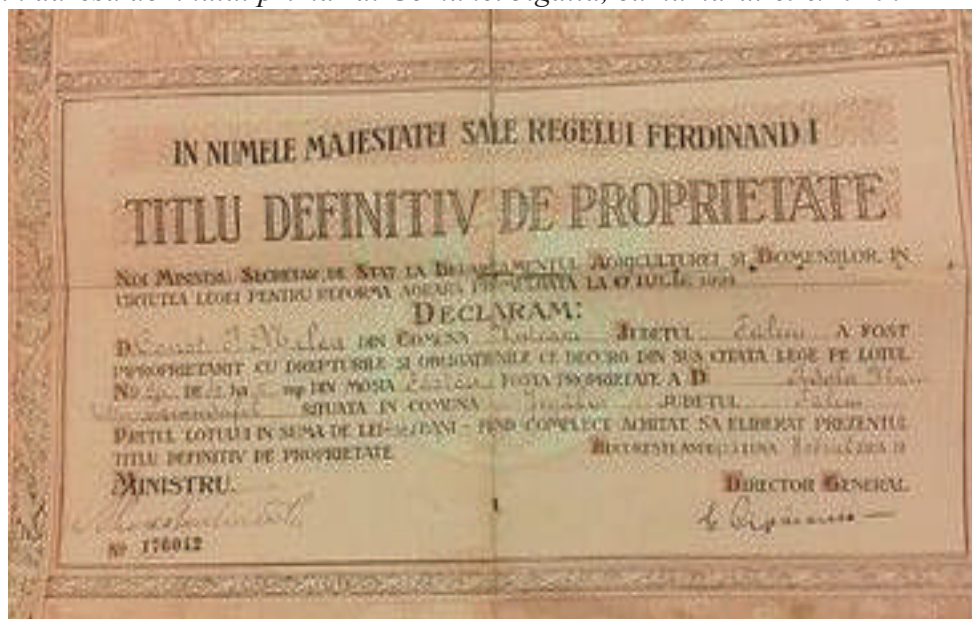
Pe suprafețele de teren evaluate, sunt plantate următoarele culturi: 200 ha grâu, 80 ha ogor, 100 ha porumb, 100 ha ovăz, 100 ha pășune, 20 ha fânețe. Producția medie la ha este de 1000 kg la grâu, 1000 kg la ovăz, 1100 kg la porumb. Se lucrează în regie cu vite proprii, 400 ha, 100 ha cu vitele sătenilor și 100 ha cu brațele. La săteni, 100 ha în dijmă-porumb. Distanțe până la gară este de 30 km și se plătește 2 lei sută pe kg/ transport.⁵⁴⁵

La stabilirea prețului terenurilor expropriate s-a solicitat și o evaluare din partea reprezentanților țăranilor, însă aceștia își *dădeau cu părerea*, conform unui proces verbal încheiat la primăria Jigălia, cu privire la fixarea prețului terenurilor. Conform acestuia, doi membri ai obștii țăranilor din comuna Jigălia, Toader I. Nistor și Grigore Arsene, delegați ai țăranilor în Comisia

⁵⁴⁵ *Ibidem*, f. 42.

județeană pentru exproprieri au întocmit un proces verbal prin care își prezintă o opinie separată a prețului pe ha față de cel al comisiei. Dintr-un document reiese acest lucru:

Relativ la părărea pentru fixarea prețului pe hectar la moșia Giurcani Brustur, proprietatea doamnei Aglaia Corbu de pe teritoriul comunei Jigălia. Față de hotărârea luată în majoritate de Comisie....având în vedere că această moșie în perioada de 5 ani anterior, de 15 august 1916, a fost Impusă la „fonciar” cu un venit de 12.0 17 lei și 50 de bani având o întinderea de 6 72 hectare. Conform contractului de arendă ce a existat între doamna Aglaia Corbu și Mendel Melicsohn după cum se constată din adresa preceptorului comunei Jigălia sub numărul 122 din 1919 pe baza căreia a fost impusă venitul pe hectar. Cercetând învoielile agricole, tot în sus zisa perioadă, ceea ce se vede că locuitorii au ținut în arendă pământ cu 40 de lei ha, după cum se constată din adresa domnului primar al Comunei Jigălia, cu numărul 690/1919.⁵⁴⁶

Act de proprietate oferit la reforma agrară din 1921 – Nedelcu Costache - Tupilați

Proprietarii de moșii au acționat în instanță, atacând deciziile acestor comisii, sau uneori făceau apel la Comisia Centrală Județeană de Expropriere Fălciu. Conform unei hotărâri a Comisiei Centrale Județene de Expropriere din județul Fălciu, nr. 709 din 3 august 1920, apelul Ralucăi Calimachi, proprietară a moșiei Găgești, a fost respins categoric și s-a decis exproprierea definitivă a 1.705 hectare și 40 ari din moșiile Găgești și Popeni, situate în comuna Jigălia, satul Găgești și rezervarea proprietarei a suprafeței de 444 hectare și 60 ari de teren, plus alte suprafețe cultivate și necultivate, formând o zonă

⁵⁴⁶ S.J.A.N. – Vaslui, prefectura județului Fălciu, dos. 13/1919, f. 9, 17.

dreptunghiulară de aproximativ 454 hectare și 60 ari, iar pe terenul expropriat s-a stabilit un drum de acces de circa 12 metri lățime, pentru ca proprietara să-și poată duce vitele la adăpat pe valea Hulubăț, fără alte pretenții. Hotărârea a fost definitivă și executorie, fără drept de apel. Iar prin Hotărârea nr. 1803 din 28 octombrie 1920, s-a stabilit și prețul terenului expropriat din moșia Popești (Popeni) - Găgești, deși proprietara Raluca Calimachi, solicitase o sumă mai mare, a obținut pentru 1.105 hectare de teren de calitate I, prețul de 1.120 lei/hectar, iar pentru 600 hectare de teren de calitate a II-a, 840 lei/hectar.⁵⁴⁷

Aceste măsuri au făcut parte dintr-un proces amplu de expropriere a marilor moșii și redistribuirea terenurilor către țărani, în conformitate cu legea agrară, având ca efect reducerea semnificativă a marilor suprafețe deținute de moșieri, împrumărirea având loc la peste un milion de țărani în România interbelică.

În urma reformei agrare din 1921, pe teritoriul actual al comunei Găgești au fost expropriate și alte moșii, precum moșia Budăi (proprietar Aglae Corbu), moșia Pârlita (proprietar M. Juvara), moșia Berbeceni (proprietar M. Dumitrescu) și moșia moștenitorului Botez. Din documentele de arhivă reiese că un număr de 128 de locuitori din comuna Găgești au fost împrumăriți, dintre care 49 erau veterani de război mobilizați și 17 văduve. Tabelele inițiale cu împrumăriții nu au fost întocmite corect, existând cazuri în care cetățeni au solicitat să fie incluși ulterior pe liste. Au fost regăsiți ulterior 20 de locuitori din satele Găgești, Giurcani și Peicani care nu au fost împrumăriți. De asemenea, din moșia Găgești au primit teren și 12 familii de romi, aduși recent din comuna Lipova, județul Bacău, iar din moșia Popeni au fost împrumăriți 16 locuitori din comuna Lipovăț (Doagele), județul Vaslui.

Dintr-o schiță cadastrală a satului Găgești, un plan parcellar, realizat de reprezentanții Ministerului Agriculturii, rezultă că spațiul intravilan a fost mărit cu 20 mii de m², din care 106 loturi în total cu o suprafață de 16,767 m².⁵⁴⁸

La data de 20 iunie 1925, locuitorii împrumăriți au primit titlurile de proprietate. Mulți au primit și suprafețe de izlaz (teren comunal pentru pășunat), pe sate s-a atribuit 70 hectare la Găgești, 120 hectare la Peicani și 160 hectare la Giurcani, cu o alocare de aproximativ 3 vite mari pe hectar de izlaz.

Un recensământ din 1 ianuarie 1929, realizat pentru comuna Vutcani și care include și satul Tupilați, situația terenurilor celor împrumăriți era următoarea: 163 hectare teren de calitate I; 50 hectare calitate II; în total 213 hectare teren arabil, 0,25 hectare fâneată, 20,25 hectare izlaz și 26,5 hectare vii. Această evaluare a fost făcută în cadrul unei etape ulterioare a reformei agrare,

⁵⁴⁷ *Ibidem*.

⁵⁴⁸ S.J.A.N. – Vaslui, prefectura județului Fălciu, dos. 13/1919, f. 9.

numită și *împroprietărirea însurășeilor*, derulată între 1928-1929.⁵⁴⁹

Un tabel cu mai mulți proprietari din satul Găgești, arată suprafețele de teren deținute de aceștia (vezi anexa nr. 3).

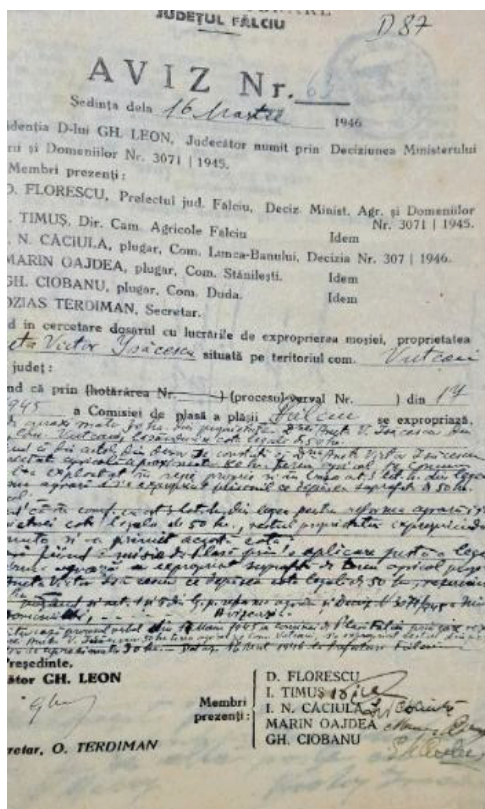
În concluzie, la reforma agrară din 1921, au primit pământ toți locuitorii îndreptățiți, fiind vorba de teren arabil și islaz. Din păcate nu au primit din partea statului și sprijinul material pentru a-și procura inventarul agricol strict necesar lucrării pământului. De aceea, o parte din țărani își vor pierde pământul ceva mai târziu iar prin legea apărută la 20 august 1929, privind circulația pământurilor dobândite prin legile de împroprietărire, va duce la deposedarea multor țărani și sărăcirea lor, uneori prin vânzare forțată.

Reforma agrară din perioada 1919-1925, rămâne totuși una importantă, iar îmbucurător a fost și faptul că, începând cu această perioadă s-au format islazurile comunale, din lipsa cărora, țăranii erau dependenți de marii proprietari.

c) Reforma agrară din anul 1945

După al Doilea Război Mondial, Partidul Comunist Român și-a consolidat rapid puterea, infiltrându-se în poziții-cheie și folosindu-se de aliați, în special din Frontul Plugarilor pentru a conduce transformarea socialistă a agriculturii. Perioada imediat următoare războiului a fost marcată de secetă și foamete. La 6 martie 1945, a fost format primul guvern procomunist, condus de doctorul Petru Groza, un guvern *simpatizant* impus de Moscova. Petru Groza, fondator al Frontului Plugarilor în 1933, a unit forțele așa zis democratice ale vremii, într-o *largă concentrare democratică*.

Reforma agrară din 1945 a fost parte a unui val european de reforme, menite să îmbunătățească situația economică a țăranilor și să prevină revenirea fascismului, reintegrând țăranii în economie. Totuși, această reformă a creat o nouă clasă de mici

Aviz expropriere - 1945

⁵⁴⁹ S.J.A.N. – Vaslui, prefectura județului Fălciu, dos. 1/1928-1929. Conform legii aceste date nu pot fi făcute publice deoarece încalcă G.D.P.R.

proprietari care, în scurt timp, au fost deposezați de pământ, înlocuind marile moșii.

La 23 martie 1945, a fost adoptată Legea nr. 187, care prevedea exproprierea terenurilor agricole mai mari de 50 hectare și confiscarea altor bunuri, pentru a le redistribui țăranilor conform unor criterii stabilite. Prioritate aveau ostașii mobilizați și cei care au luptat împotriva Germaniei naziste. Comisii locale, formate din membri desemnați de comitetele locale, au coordonat aplicarea reformei.

La nivelul comunei Găgești, comitetul de reformă agrară era format din: Constantin Pomană (președinte), Neculai Mocanu (secretar), Vasile Bălan, Gheorghe Romașcu și Panaite Vida, membri. Un proces verbal din 3 aprilie 1945, întruniți conform art. 11 din legea pentru înfăptuirea reformei agrare, arată modul în care au fost stabilite criteriile după care bunurile agricole ale foștilor proprietari ar urma să fie trecute asupra statului pentru a fi împroprietăriți țăranii lipsiți de pământ de pe raza acestei comune.⁵⁵⁰

Situația centralizatoare a moșiilor de pe raza comunei Găgești expropriate în 1945

Jud. Iași

Comuna Găgești

Denumirea proprietarilor expropriați	Suprafața, ce poartă				Suprafața expropriată				Cantitatea proprietății
	Moșii	Țăniș	Țăniș	Țăniș	Moșii	Țăniș	Țăniș	Țăniș	
Dr. V. Cărbă	133	14	13	---	200	100	---	150	50
Dr. Brăndușel	127	4	---	---	131	81	---	81	50
Dr. Petru Ștefan	153	4	---	---	157	107	---	107	50
Dr. Niculescu	100	---	---	---	100	100	---	100	---
Dr. Gh. Niculescu	75	18	7	---	100	50	---	50	50
Dr. Rădulescu	359	---	20	5	144	309	---	144	---
Total	967	50	110	5	1132	887	5	932	200

Certificat de moșii prezente la tabel

Președinte: C. Pomană

Secretar: A. Mocanu

Membri: Vasile Bogos, Ghe. Gh. Romașcu, V. Bidon, Ghe. Bălan, Panaite Vida

Situație centralizatoare a moșiilor de pe raza comunei Găgești expropriate în 1945

O adresă către proprietarul Gheorghe Niculescu, arată că o suprafață de 100 ha, din moșia Fâstăci de Sus, comuna Găgești, județul Fălciu, rol nr. 1077, a fost expropriată în întregime întrucât în ultimii șapte ani nu și-a cultivat pământul în regie proprie și mai deține și alte proprietăți în comuna Crivești, jud. Iași, unde semnează președintele comisiei, C. Pomană și secretar, A. Mocanu, iar ca membri: Vasile Bogos, Ghe. Gh. Romașcu, V. Bidon, Ghe.

⁵⁵⁰ S.J.A.N. – Vaslui, fond primăria Găgești, dos. 23/1945, f. 9.

Necula, Petre Carp, Petrache Goraș, P. C. Andrieș.⁵⁵¹ Proprietatea a fost reprezentată de Alexandru Ștefăniu din comuna Băsești, jud. Fălciu, în calitate de procurator conform unei dovezi confirmate de comisie în date de 1 sept 1945.⁵⁵²

De pe un alt certificat emis de primarul comunei Găgești, reiese că au fost expropriate: moșia Constantin Niculescu, 50 ha; moșia inginer Vasile Cerchez, 150 ha; moșia Adela Trandafil, 81 ha; moșia moștenitor, Raschela Melicsohn, 394 ha. Conform procesului verbal din 11 aprilie 1945 al comitetului de expropriere și împrumietărire din comuna Vutcani, județul Fălciu, în baza Decretului 187/23 martie 1945, au fost expropriate mai multe suprafețe de teren pentru împrumietărire a celor care au luptat pe front. Din moșia lui C. Botez de

Act de proprietate de la reforma agrară din 1945

la Mălăești s-au expropriat 116 hectare, care au fost împărțite la 116 soldați veterani, conform listelor nominale de la dosar. De asemenea, din proprietatea lui C. I. Aftene de 23 ha au fost date câte un ha soldaților, iar 30 hectare din moșia doamnei Aneta Victor Isăcescu au fost expropriate și date, la fel, statul rezervând 50 hectare. Tot 50 hectare i-au fost rezervate și proprietarului moșiei Trandafil.

Pentru satul Tupilați, s-au expropriat 100 hectare din moșia lui Petre Andrei, care au fost împărțite luptătorilor și concentraților din sat, câte 1,5 hectare fiecare, rămânând până astăzi, toponimul *suta de hectare*, iar dintr-un

⁵⁵¹ Arhiva primăriei Găgești, dosar 3/1945, f. 1.

⁵⁵² *Ibidem*, f. 8.

proces verbal rezultă că 66 de participanți la război, văduve sau orfani din Tupilați au primit pământ în urma reformei agrare din 1945 conform tabelelor din anexa nr. 3.⁵⁵³

Declarațiile unor cetățeni în vârstă, din satul Tupilați, susțin că au primit pământ toți cei care îndeplineau condițiile legale, nefiind nici o contestație în sat, primind pământ, atât luptătorii de pe front, cât și cei concentrați, chiar fără a lupta, precum și văduvele și urmașii acestora. În sat am găsit documente ale soțiilor prizonierilor de război (Anica Ciobotaru din Tupilați care a primit 1,5 hectare conform titlului de proprietate din 1945).

Legea prevedea exproprierea fără despăgubiri a terenurilor și bunurilor cetățenilor germani, colaboratorilor regimului fascist, criminalilor de război și altor vinovați de situația grea a țării. În total, au fost expropriate aproximativ 1.468.946 hectare, dintre care 1.109.002 hectare au fost date țăranilor, iar restul au devenit rezervă de stat.

La împrumut, prioritate aveau veteranii de pe frontul antihitlerist.

Această reformă a fost un pas important în desființarea marilor proprietăți funciare și în reorganizarea agriculturii românești în spirit socialist, pregătind terenul pentru colectivizare.

9.3. Consecințele reformelor agrare

a) Avantajele reformelor agrare

Prin măsura luată de guvernul Mihail Kogălniceanu în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, țăranii clăcași erau eliberați de obligațiile față de boieri și erau împrumutate cu pământ. A fost primul pas către începerea procesului de modernizare a statului român, și cu toate că a avut numeroase lipsuri, a rupt legăturile cu societatea de tip feudal.

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza, proclama: *Claca este desființată pentru de-a pururea și de astăzi voi sunteți proprietari liberi pe locurile stăpânirii voastre.* Țăranii au fost eliberați de sarcinile feudale, precum claca, dijma sau podvezile și au fost desființate privilegiile marilor moșieri din interiorul satului. Totuși, terenurile, după reforma agrară, nu puteau fi vândute timp de 30 de ani, cu excepția vânzării către alt sătean, (drept de preemțiune). Inițial îngreunată de tergiversări, împotriviri și falsuri, țăranii au primit în parte pământurile, inferioare totuși celor pe care le lucraseră. Deși adoptată în august 1864, reforma a fost pusă în aplicare în anul 1865, iar din documentul prezentat mai sus, pentru satul Tupilați, rezultă că, definitivarea procesului a fost realizat abia în anul 1887 prin decizia Tribunalului Fălciu.

După reforma din 1864, țăranii din comuna Găgești au ajuns să dețină aproape 28% din suprafața agricolă a comunei, marile moșii rămânând în mare

⁵⁵³ S.J.A.N. – Vaslui, fond primăria Găgești, dos. nr 28/1946.

parte și după această dată. Pământurile acordate au fost insuficiente pentru necesitățile reale ale familiilor.

Țăranii împrorietăriți nu au fost susținuți pentru a deveni fermieri moderni, motiv pentru care agricultura a rămas pentru mult timp în același stadiu de înapoiere.

Aplicarea legii s-a făcut cu numeroase abuzuri care au creat numeroase frământări sociale, însă cu toate acestea, numele lui Cuza a rămas în mentalul colectiv al țăranimii legat de eliberarea clăcașilor și împrorietărirea țăranilor.

Reforma agrară din 1921 a reprezentat o schimbare majoră în structura proprietății funciare, afectând puternic marile latifundii și oferind țăranilor dreptul de a deveni proprietari ai propriului pământ, eliberându-i astfel de poverile impuse de moșieri. Aceasta a adus beneficii semnificative pentru țăranime, contribuind la dezvoltarea generală a țării, dar a dus și la o îndatorare considerabilă a țăranilor. În comuna Găgești, reforma a avut efecte pozitive, împrorietărind un număr important de țărani, deși existau încă mulți fără pământ sau cu suprafețe insuficiente. Marea proprietate funciară a fost redusă cu aproximativ 40% din suprafața agricolă totală, dar moșierii au păstrat încă suprafețe importante de teren.

La 1 ianuarie 1927, conform registrelor agricole, un număr de locuitori ai comunei rămăseseră neîmprorietăriți. Recensământul din 1930 a înregistrat în Găgești aproximativ 20 de țărani fără pământ sau cu mai puțin de 0,5 hectare. Țăranii împrorietăriți aveau nevoie de sprijin material din partea statului, precum credite de inventar și îndrumare tehnică, pentru a-și consolida loturile și a crește producția agricolă. Totuși, în perioada interbelică, acest sprijin a fost insuficient, iar creditele contractate nu puteau fi returnate la timp din cauza recoltelor mici și a veniturilor reduse.

În 1945, o nouă reformă agrară a urmărit lichidarea marilor proprietăți și redistribuirea terenurilor sub 5 hectare către țărani, fără răscumpărare. Această reformă și-a atins în mare măsură scopul. Deși mulți țărani au fost împrorietăriți, în 1948 majoritatea locuitorilor din comuna Găgești aveau în continuare suprafețe mici de teren, între 0,5 și 5 hectare, conform registrului agricol din acel an. Situația în 1948 era următoarea:

- 171 proprietari cu teren între 0,5-5 ha;
- 123 proprietari cu teren între 5-8 ha;
- 74 proprietari cu teren între 8-10 ha;
- 26 proprietari cu teren peste 10 ha

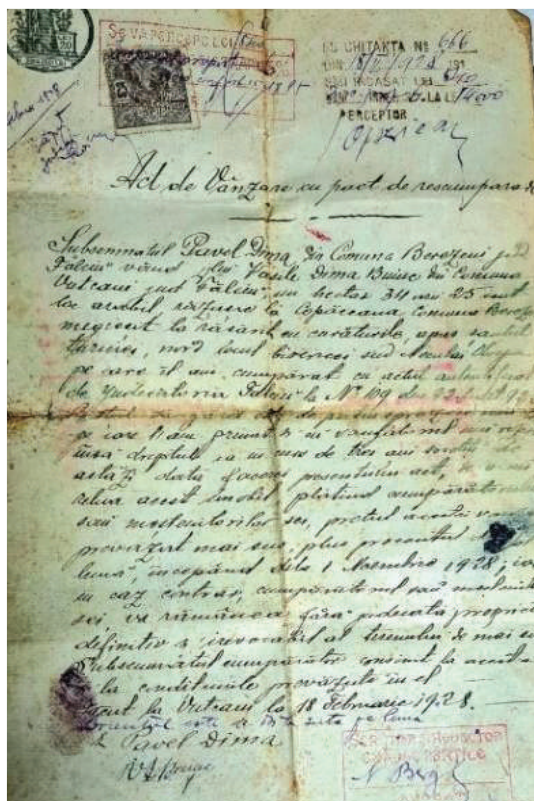
Din cauza împărțirii terenurilor pentru tinerii care se căsătoreau, suprafețele s-au fărâmițat, micșorându-se mai mult până la colectivizare, din datele de la registrul agricol din 1949 reiese că majoritatea țăranilor aveau suprafețe de teren cuprinse între 3-5 ha. Suprafața totală de teren agricol era de 4106,06 ha, din care: -în câmp, 3992,87 hectare; -în vatra satului, (intravilan)

113,19 hectare. La Tupilați, suprafața totală era de 819 hectare, din care 20 hectare neutilizabile, 18 hectare clădiri și curți, 253 hectare păduri, 37 hectare vii, 4 hectare fânețe și 66 hectare pășune naturală.

Comparativ cu anul 1929, când suprafața totală de teren deținută de țărani la nivelul comunei Găgești, era de aproximativ 1100 hectare, proprietatea agricolă deținută de aceștia în anul 1949 crescuse semnificativ, ajungând la 4106,06 ha. Măsura desființării definitive a moșierimii, cea mai reacționară din România, a fost, după mulți autori, o măsură dreaptă. Cu toate acestea, după 1945, se păstrau încă proprietăți funciare până la 50 de hectare, iar cei care le dețineau, au devenit, între timp, chiaburi, având de suferit pentru aceasta.

Multitudinea parcelelor, a haturilor, situație care nu asigura posibilitatea introducerii mașinilor și tehnicii agricole avansate, producțiile la hectar nedepășind de cele mai multe ori, 900 kg la grâu și 1100 kg la porumb, au fost considerate *argumente suficiente pentru a trece la o transformare socialistă a agriculturii*, aspect care s-a hotărât la plenara Comitetului Central al P.M.R. din 3-5 martie 1949.

b) Mișcarea terenurilor

Act de vânzare cu drept de răscumpărare - 1928

După reforma agrară din 1864, în multe sate ale comunei Găgești au început tranzacțiile cu terenuri, însă abia după 30 de ani au putut fi vândute și altor proprietari din afara satului, așa cum menționează un contract din anul 1890 arată că Gheorghe I. Pancu din Tupilați a vândut 40 de prăjini de teren arabil lui Donea Popa, cu suma de 132 lei, deci în interiorul satului. După această dată, ieșind din interdicția impusă de lege, de 30 de ani, au fost înregistrate mai multe tranzacții cu terenurile agricole, prin acte de vânzare cumpărare (*zdrele sau zdelcă*), prin moșteniri sub formă de testament.

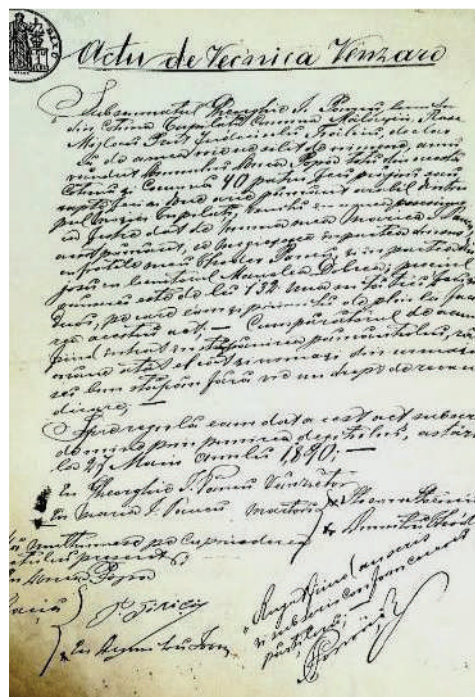
Imposibilitatea rambursării creditelor luate pentru exploatarea terenurilor agricole și plata datoriilor pentru terenurile obținute în urma împrumutării, statul

neimplicându-se aproape deloc, a făcut ca multe suprafețe de teren să fie scoase la licitație prin instanțele de judecată ca urmare a acționării acestora de către creditorii. Acest aspect a fost semnalat și la marii proprietari, de multe ori nu mai puteau rambursa creditul luat, iar terenurile erau scoase la licitație. Tribunalul Fălciu la data de 25 ianuarie 1896, a scos la vânzare averea imobilă a domnilor Pavel Macri din Galați, Eliza Macri din Găgești și Elena Calognomu din Fălciu, după pretenția domnului creditor, frații Thenea din Bârlad, pentru recuperarea sumei de 33.000 lei și cu procentele aferente, obligație investită cu formula executorie. Imobilul pus în vânzare este moșia Găgești, așa cum menționează anunțul din Gazeta de Iași:

*Moșia Găgești, situată în comuna Găgești, Județul Fălciu megieșită la răsărit cu moșia Bozia a defunctului M. Calognomu, la miazăzi cu moșia Peicani, la apus cu moșia Urdești și la miază noapte cu moșia Popeni. La mijlocul acestei moșii este satul Găgești cu pământul locuitorilor din această comună, moșia Găgești are aproximativ mărimea de 450 de fâlcii (644 de hectare, 48 de ari și 78 de cenți). Pe ea sunt locuri de arat, fâneată, imaș și puțină pădure, o casă de locuință cu pereții de vălătuci acoperită cu șindrilă, înlăuntru, are șase odăi și două antrete, în ogradă are o casă pentru servitori cu pereții de vălătuci acoperită cu șindrilă, o pivniță din lemn, o casă tot pentru servitori, un grajd, un hambar, grădină cu pomi roditori în fața caselor, livadă în dosul caselor, o casă pentru vechilul din sat, pereții de vălătuci acoperită cu șindrilă și alte 2 case, tot în sat, 2 case în deal pe moșie sub un acoperământ de șindrilă, cu gard de nuiete.*⁵⁵⁴

Anunțurile privind vânzarea prin licitație a acestei moșii au fost publicate în mai multe rânduri în diferite ziare.

Tot în „Gazeta de Iași”, nr. din 21 septembrie 1897, este publicată o altă vânzare prin licitație publică dispusă de Tribunalul Fălciu, pentru moșia lui Nicu Juvara de la Popeni, stabilită pentru ziua de 23 decembrie 1897, la ora 12:00 din zi. A fost fixat termenul de vânzare a averii imobile pentru Moșia Popeni, situată pe teritoriul comunei Găgești, Județul Fălciu, în întindere de 1085 de

Act de veșnică vânzare de la 1890, între săteni

⁵⁵⁴ „Gazeta de Iași”, nr. 17 din 11 februarie 1896, p. 136.

fălci pământ cultivabil, din care sunt 25 de fălci pădure și care se învecinează la răsărit, cu moșiile Bozia și Vicoleni, la apus cu moșia Urdești la miază-zi cu moșia Găgești și la miază-noapte cu moșiile, Gârbu și Fâstâcii:

...pe această moșie urmărită Popeni, se află următoarele acarete: una casă de locuință, construcție de vălătuci acoperită cu tablă, compusă din 3 camere și ograda sub îngrăditură cu o bucătărie și beciul de cărămidă, o fierărie, un hambar, o moară de foc cu o piatră tot în ograda caselor de locuință sus zisă, averea debitorului Neculai Juvara din Bârlad, pusă în vânzare după pretenția d-lui Jackues Brauner din Galați pentru satisfacerea sa cu suma de 148.275 lei în aur, capital cu procente plus 3.000 lei cheltuieli de executare conform obligațiilor autentificate de Tribunalul Tutova la numărul 642 din 1896, investită cu formulă executorie.⁵⁵⁵

Și alte proprietăți au fost scoase la licitație ca urmare a debitelor restante către creditori. O licitație ce privește averea debitorului Ștefan Bularda, preot din comuna Găgești, pusă în vânzare ca urmare a pretenției creditorului Constantin Pasat comerciant în Târgul Murgeni, județul Tutova, pentru suma de 1500 lei cu procent de 2% pe lună de la 10 octombrie 1896 până la zi plus 200 lei plată la avocat conform obligației înscrise la tribunalul Fălciu cu nr. 23 din 1896 investită cu formula executorie nr. 34 din anul 1897.⁵⁵⁶

c) Structuri agricole înființate pentru sprijinirea micilor gospodării țărănești

În 1908 s-a votat legea prin care se crea *Casa Rurală*, o bancă care avea rolul să cumpere moșii, pe care să le vândă apoi țăranilor în loturi de până la 5 ha, acordând credite în vederea luării în arendă a pământului de la moșieri sau de la stat de către țărani, organizați în obști agricole sătești, astfel că în unele sate ale comunei Găgești au fost înființate *obști de arendare* pentru participarea țăranilor la cumpărarea și arendarea pământurilor deținute încă de marii proprietari.

Astfel, în satul Tupilați s-a înființat o obște de arendare numită *Munca*, la 1912, preotul Constantin Munteanu, preot paroh la Tupilați, era președintele și cenzorul acesteia. Aflăm acest lucru dintr-un proces în care preotul Constantin Munteanu a fost acuzat ca ar fi folosit datele cetățenilor în scop electoral.

De asemenea, din dicționarul statistic al României pe anul 1914, aflăm că existau la 1912 *obști de arendare* la Giurcani și Tupilați, iar la Găgești, Popeni și Peicani erau înregistrate *Gospodării agricole mari*.⁵⁵⁷

De asemenea, dintr-un supliment al revistei Albina, aflăm ca în 1908, la Tupilați și la Giurcani s-au înființat *bănci populare*,⁵⁵⁸ iar din dicționarul statistic al României din anul 1914, realizat pe baza recensământului din anul 1912, aflăm

⁵⁵⁵ „Gazeta de Iași”, nr. 112 din 21 septembrie 1897, p. 283.

⁵⁵⁶ „Gazeta de Iași”, nr. 65 din 4 iunie 1897, p. 582.

⁵⁵⁷ *Dicționarul statistic al României*, vol. I, București, 1914, p. 374, 376.

⁵⁵⁸ „Albina”, nr. 52 din 27 septembrie 1909, p. 1724.

că în unele sate ale comunei Găgești existau aceste bănci populare, la Tupilați cu numele de *Cuza Vodă*, iar la Giurcani, cu numele de banca populară *Grozești*.⁵⁵⁹

d) Arendarea și plata învoielilor agricole

Comisia interimară a *Uniunii Camerelor de Agricultură* din Județul Fălciu, într-o ședință din 18 ianuarie 1939, prin decizia nr. 50, a stabilit, conform articolul 113 din *Legea pentru organizarea și încurajarea agriculturii* și regulamentul ei, a deciziei Comisiei Județene de învoieli agricole de pe lângă Camera de agricultură a județului Fălciu din 23 martie 1938, a stabilit prețul minim al muncilor prevăzute în articolul 110, litera b, din Regulamentul legii și prețul maxim de arendă, proporția maximă de dijmă pe o perioadă de 3 ani, pentru anii 1939, 1940 și 1941.

Județul Fălciu a fost împărțit în 3 regiuni, iar comuna Găgești se află în regiunea I-a. Conform acestui regulament, comunei Găgești, i se aplică următorul tarifar:

Munci pe hectar:

- ogor arătura I-a, în pârloagă sau băătură cu 4 vite, 18-20 cm. 400 lei pe hectar;
- ogor arătură I-a, pe miriște sau porumbiște cu 4 vite, 300 lei pe hectar;
- ogor dezmiriștire cu 2 vite, 200 lei pe hectar;
- întors ogor arătură a 2-a, 200 lei pe hectar;
- boronit, adică grăpat cu grapa de fier, 56 lei pe hectar;
- grăpat cu grapa de mărăcini, 30 lei/ ha;
- grăpat cu grapa de fier a semănăturilor, 40 lei/ ha;
- grăpat cu țesala de buruieni, 35 lei pe hectar;
- tăvălugit cu tăvălugul de lemn, 30 lei pe hectar;
- tăvălugit cu tăvălugul de fier, 40 lei pe hectar;
- semănat cu mașina în rând păioase cu mașina proprietarului și vitele învoitorului, 80 lei pe hectar;
- semănat porumb cu mașina proprietarului, 50 lei pe hectar;
- semănat cu mașina prin împrăștiere, 40 lei pe hectar;
- semănat cu mâna păioase, 30 lei pe hectar;
- secerat grâu cu secera, legat snopi și clădit clăi, 300 lei pe hectar;
- idem alte păioase, 250 lei pe hectar;
- secerat grâu cu mașina de legat, cu vitele învoitorului și mașina proprietarului, 130 RON pe hectar;
- idem cu vitele și mașina învoitorului, 230 lei pe hectar;
- secerat greu cu mașina simplă, cu vitele și mașina proprietarului, legat snopi cu mâna și clăit, 120 lei pe hectar;
- idem cu vitele și mașina învoitorului legat, snopi cu mâna și clăit, 220 lei pe hectar;

⁵⁵⁹ *Dicționarul statistic al României*, vol. I, București, 1914, p. 374, 376.

- idem alte păioase, legat snopi cu mâna și clăit, 200 lei pe hectar;
- secerat cu claia, socotindu-se claia de 34 snopi și snopul în circ. de... 15 lei pe hectar;
- clăit snopi de păioase cu mașina de secerat și legat, 40 lei pe hectar;
- cositul mazării și făcut purcoaie, 220 lei pe hectar;
- idem fără a fi făcut purcoaie, 180 lei pe hectar;
- smuls, mazăre și făcut purcoaie, 240 lei pe hectar;
- smuls mazăre, fără a fi făcut purcoaie 200 lei pe hectar;
- cărutul clăilor de păioase la arie sau la mașina de treier, 100 lei pe hectar;
- cărat mazărea din purcoaie la arie sau la mașina de treier, 100 lei pe hectar;
- prașila întâia cu sapa la porumb, 200 lei pe hectar;
- prașila a 2-a cu sapa la porumb, 200 lei pe hectar;
- răritul porumbului 60 lei pe hectar;
- prașila porumbului cu prășitoarea mecanică, 60 lei pe hectar;
- culesul și curățatul porumbului din foi, 180 lei pe hectar;
- tăiatul, legatul și căratul cocenilor, 200 lei pe hectar;
- cărutul porumbului cules în știuleți la pătul, 100 lei pe hectar;
- prașila cu sapa la alte culturi (fasole, soia, etc.), 220 lei pe hectar;
- cositul lucernei și lăsat pe loc, 160 lei pe hectar;
- cositul lucernei, coasa întâi uscat și făcut purcoaie, 240 lei pe hectar;
- idem coasa a 2-a, 200 lei pe hectar;
- idem coasa a III-a, 200 lei pe hectar;
- cositul meiului cât și făcut purcoaie, 240 lei pe hectar;
- cositul meiului și lăsat pe loc, 160 lei pe hectar;
- idem dughie, 160 lei pe hectar;
- cărutul cositurii de lucernă, 120 lei pe hectar;
- idem de mei, 110 lei pe hectar;
- prașila întâi la sfeclă și rărit, 450 lei;
- idem prașila 2-a la sfeclă și rărit, 250 lei pe hectar;
- prașila 3-a, 250 lei;
- scos, curățat și pus în grămezi pe loc a sfeclei de nutreț, 400 lei pe hectar;
- cărutul sfeclei de nutreț, lei 30 pentru 1000 kg până la 3 km, lei 40 pentru 1000 km de la 3-5 km;

Munci cu ziua

- ziua cu carul cu 2 vite primăvara și toamna, 100 lei;
- Idem la treier, 110 lei;
- ziua cu tînjala cu 2 vite la plug, 100 lei;
- idem la boroană, 100 lei;
- idem la mașina de semănat, 100 lei;
- ziua cu brațele de la 1 decembrie până la 31 martie și la plivit, bărbați 20 lei, femei 18 lei, minori 15 lei;

-idem aprilie, mai, octombrie și noiembrie: la bărbați 25 lei, femei 20 lei, la minori 15 lei;

-idem iunie, iulie, august, septembrie și 3 și la treier: la bărbat 35 lei, femei 30 lei, minori 25 lei.

Prețurile de arendare a pământului în bani către muncitori.

-Pământ de cultură în luncă, calitatea întâi, 1.500 lei;

-Idem a 2-a, 1.300 lei;

-idem a III-a, 1.000 lei;

-Pământ de cultură propriu, oricărei culturi a întâia, 1.200 lei;

idem calitatea doua, 1.000 lei;

-Pământ de cultură în primii 3 ani, după desfundarea cu tractorul, 2.000 lei;

-idem calitatea 2-a, 1.600 lei;

-Pământ de cultură în primii 3 ani, după desfundarea locurilor odihnite prin fânețe, pășuni sau culturi de lucernă, trifoi, 2.600 lei.

Dijma maximă pe care o ia proprietarul sau arendașul pentru toate categoriile:

-la grâu, orz și ovăz:

proprietarul sau arendașul dă pământul, învoitorul execută următoarele munci: aratul, boronitul, semănatul, plivitul, recoltatul și treieratul, dijma va fi de 50 %, proprietarul și 50 % învoitorului (săteanul), din boabe și din paie. Sămânța se retrage de cel care a pus-o din grămadă înainte de dijmuit;

-la porumb:

proprietarul sau arendașul dă pământul învoitorul execută următoarele, munci: arat, semănat prășit de 3 ori, recoltat și căratul la pătură. Proprietarul ia dijma din știuleți și coceni 50 %, iar învoitorul 50 %.⁵⁶⁰

e) Inventarul agricol al țăranilor la jumătatea secolului XX

Pentru a ne face o imagine despre dotarea țăranilor găgeșteni cu unelte agricole înainte de colectivizare, vom prezenta câteva date privind *inventarul agricol* necesar activităților agricole și de creștere a animalelor. Acesta era compus din:

-unelte agricole manuale, precum sape, coase, secere, lopeți, furci, cazmale și hârlețe, dar și animale de tracțiune – boi de muncă și cai – folosite pentru arat, semănat, recoltat și transportat recolta. În fiecare gospodărie țărănească erau prezente carele și căruțele pentru transportul produselor agricole și inventarul agricol specializat pentru arat, semănat, recoltat, săpat, prășit, cosit, treierat și transportat.

Pentru arat și semănat: pluguri trase de boi și cai și semănători cu două sau patru rânduri;

Pentru recoltat: mașini de treierat (batoze) cu aburi, secere, coase;

⁵⁶⁰ „Monitorul oficial”, nr. 137 din 17 iunie 1939, p. 3945.

Pentru transportul produselor agricole: carele, căruțele și brațele țăranilor;

Pentru prelucrarea produselor agricole: machina, mori de vânt, mori de apă, mori de foc, în unele cazuri mori cu motoare mecanice, precum moara lui Chiuș Ioan, căreia i s-a adăugat un motor de motocicletă în 1944, teascuri și cazane de țiucă.

Pentru depozitarea produselor agricole: butoaie, căzi și vase de lut;

Pentru prelucrarea lemnului și pielii: topoare, fierăstraie, ciocane, rindele și dălți.

Este important de menționat că acest inventar varia în funcție de sat, de bunăstarea familiilor și de specificul activităților agricole practicate. Ele reflectau diversitatea condițiilor și resurselor locale. De exemplu, în anii '50, ai secolului trecut, batoză de treierat grâu exista numai la Giurcani, o moară numai la Găgești. Acest inventar reflecta o agricultură tradițională, cu o tehnologie preponderent manuală și animală, caracteristică perioadei de dinaintea colectivizării, atunci când gospodăriile țărenești erau autonome și dotate cu unelte și animale adaptate nevoilor locale.

Analizând cererile de intrare în gospodăriile colective la cele patru sate unde acestea au funcționat, constatăm că majoritatea familiilor dețineau la înscriere câte un atelaj, adică un car cu doi boi, iar un număr mai mic de gospodari, doi cai și o căruță. De asemenea toți cei care dețineau atelaje, aveau și un plug cu o brazdă pentru arat și o grapă (borună) pentru nivelat terenul.

Din documentele analizate, rezultă că marii proprietari de pământ erau mult mai bine dotați cu unelte agricole și mult mai performante. Dintr-un tabel al uneltelor agricole scoase la licitație la una din fermele de pe raza comunei Găgești (moșia Popeni-Găgești), aparținând moștenitoarei Melicsohn, dotările agricole ale acestei moșii, erau destul de avansate pentru acea perioadă⁵⁶¹.

O lista a uneltelor și utilajelor agricole, precum și prețurile acestora, rezultate dintr-o licitație ce a avut loc în anul 1942, o redăm în continuare:

- un tractor marca Dühring, 10/20 cai putere, în stare bună, evaluat la 300.000 lei;
- un plug pentru tractor cu trei brazde, nou, la prețul de 40.000 lei;
- o batoză-treier marca Lincoln, 8 cai putere, în stare foarte bună de funcționare, la 310.000 lei;
- 12 pluguri cu brazdă marca „Porc mistreț”, în stare foarte bună, la 54.000 lei;
- 4 grape flexibile cu trei câmpuri, în stare bună, la 18.000 lei;
- o semănătoare marca W. Stadecher cu 17 rânduri, fără avânturi și greutate, în stare bună, la 18.000 lei;
- o semănătoare marca W. Stadecher cu 21 rânduri, fără avânturi și greutate, în stare bună, la 20.000 lei;
- o greblă mecanică marca Torpedo, cu câmp de 3 metri, în stare foarte bună, la 10.000 lei;

⁵⁶¹ „Monitorul oficial”, nr. 61 din 14 martie 1942, partea a II a, p. 14.

- o semănătoare împrôscătoare cu coș de 3,50 metri lungime, în stare reformată, la 10.000 lei;
- două grape cu discuri, în stare bună, la 16.000 lei;
- două grape ciulinare (tăvălugi), în stare foarte bună, la 18.000 lei;
- un tăvălug de fier cu discuri, cadru de fier cu 20 de inele, în stare foarte bună, la 6.000 lei;
- un tăvălug de fier cu discuri, cadru de lemn cu 34 de inele, în stare foarte bună, la 7.000 lei;
- o secerătoare-legătoare nouă marca Massey Harris, în stare foarte bună, la 55.000 lei;
- o secerătoare-legătoare marca Massey Harris, în stare de nefuncționare, la 25.000 lei;
- o căruță pentru un cal, cu coșul din speteze, în stare potrivită, la 4.000 lei;
- trei care pentru boi, în stare de funcționare, la 27.000 lei;
- două care pentru boi, în bucăți, cu proțapuri, roțile și osiile bune, în stare de nefuncționare, la 10.000 lei;
- o căruță pentru doi cai, în stare de funcționare, la 6.500 lei;
- o pereche de hamuri, uzate, în stare de serviciu, la 6.000 lei;
- forje, fără curea, în stare foarte bună, la 6.000 lei;
- o nicovală de fierar, de circa 30 kg, în stare bună, la 4.100 lei;
- o basculă de lemn, în stare de funcționare, la 4.000 lei;
- un butoi de zinc cu capacitatea de 1.000 litri, în stare bună, la 16.000 lei;
- un butoi de zinc cu capacitatea de 270 litri, în stare bună, la 7.000 lei;
- un butoi cu capacitatea de 300 litri, spart, la 6.000 lei;
- un butoi cu capacitatea de 300 litri, nou, la 7.500 lei;
- un cablu de oțel de 50 metri liniari, diametru 10 mm, în stare bună, la 600 lei;
- un cazan de aramă, circa 15 decalitri, cu greutatea de aproximativ 30 kg, în stare bună, la 15.000 lei;
- o curea din păr de cămilă, în stare bună, la 500 lei.

Aspectul prezentat, scoate în evidență diferența dintre starea de înapoiere a țăranului român (dotarea precară a acestuia cu mijloace tehnico-agricole rudimentare, neimplicarea statului în acordarea de credite avantajoase și o îndrumare agrotehnică) față de cea a marilor proprietari care beneficiau și de ajutorul statului. Era și motivul pentru care producțiile la hectar ale țăranilor erau mult mai mici față de aceștia (800-900 kg grâu și 1000-1100 kg porumb știuleți) în comparație cu producțiile moșierilor care erau mult mai mari (1400-1500 la grâu și 1600-1700 la porumb).⁵⁶²

⁵⁶² Arhivele primăriei Găgești, dosar 6/1948, f. 43.

9.4. Colectivizarea („transformarea socialistă a agriculturii”)

Înainte de a prezenta evoluția colectivizării în comuna Găgești, trebuie menționate unele etape premergătoare procesului de colectivizare:

a) *Cotele obligatorii*

În Monitorul Oficial din 16 februarie 1946 a fost publicată Legea nr.68 pentru organizarea colectării de produse agricole, vegetale și animale în comunele rurale. Prin această metodă statul obliga țăranii să predea o bună parte din recolta lor, contribuind astfel și mai mult la sărăcirea acestora, aflați deja în nevoi după trecerea prin războiul sângeros, foamete, schimbările social-politice, catastrofe naturale (seceta din 1946-1947). Începând cu anul 1949, țăranii s-au confruntat cu practicarea colectării forțate de cereale, cartofi, lapte, carne, lână, acțiune rămasă în memoria colectivă sub numele de *cote obligatorii*. În vederea strângerii cotelor s-a recurs adesea la forță, atunci când țăranii refuzau să-și predea cerealele. De multe ori acestea erau luate direct de pe arie, după treieratul grâului, dar și prin alte metode de constrângere. Nepredarea cotei era considerată infracțiune economică și era pedepsită prin legile în vigoare.

Seceta și apoi foametea care a urmat acesteia, regimul aberant al cotelor, au determinat ample mișcări țăărănești în anul 1949-1950 în multe sate din zona Moldovei, zonă afectată foarte mult de seceta din anii 1946-1947. Țăranii au reacționat violent, bătându-i uneori pe membrii comisiei de colectare, așa cum s-a întâmplat la Tupilați și Giurcani.⁵⁶³

În anul 1951, cotele fixate de către stat, pentru produsele agricole obținute de țărani, reprezentau între 20% și 60% din recoltă, fiind împovărătoare pentru țărani, plătite numai de cei care nu făceau parte din structurile agriculturii socialiste. Au fost mai mici pentru țăranii săraci și mai mari pentru cei mijlocași și chiburi, deseori, pentru a-și plăti aceste obligații către stat, țăranii nu mai păstrau nimic pentru consumul propriu, unii chiar cumpărând grâu pentru a acoperi cota fixă. Din cercetările noastre, anul 1954, a fost cel mai greu, majoritatea țăranilor au venit acasă de pe arie fără nici un kg de grâu, trebuind să-l cumpere pentru nevoile casnice.⁵⁶⁴

Perioada cea mai dificilă cu privire la cote, a fost între anii 1952 și 1955, când colectarea era făcută de multe ori de către colectori stabiliți pe sate, unii veniți din alte localități, care cu sprijinul miliției acționau uneori brutal. Au existat numeroase reacții negative și incidente. Printre agenții agricoli implicați în colectare s-au numărat Nedelcu Iordache din satul Tupilați, Grigorie Vasile din Urdești, Lefter Gheorghe din Giurcani.⁵⁶⁵

⁵⁶³ Informație culeasă de la Ion Nedelcu.

⁵⁶⁴ *Ibidem*.

⁵⁶⁵ Informație culeasă de la Marin Nedelcu.

Cotele obligatorii au fost folosite atât pentru plata datoriilor de război către Uniunea Sovietică dar și ca mijloc indirect pentru a forța intrarea țăranilor în gospodăriile colective, cunoscându-se faptul că cei care aderaseră la colectiv, erau scutiți de aceste cote. În anul 1957, cotele fixe au fost desființate în mare parte, rămânând numai cele pentru carne, până în anul 1962, măsură luată de guvern de teama unor răscoale majore dar și pentru faptul că multe dintre satele României se colectivizaseră.

b) Naționalizarea

În anul 1948, la 11 iunie, prin câteva legi succesive, au fost trecute în proprietatea statului toate terenurile bisericilor și școlilor. De asemenea la 2 martie 1949 a fost emis Decretul-Lege, numărul 83, prin care au fost expropriate și trecute în proprietatea statului, toate exploatațile agricole moșierești care depășeau 50 de hectare împreună cu instalațiile agricole, mașinile și utilajele, inventarul viu, produse agricole și spații de depozitare. Prevederile legii au început să fie puse în aplicare chiar din noaptea de 1 spre 2 martie 1949 și a rămas în istorie denumirea nopții din acea perioadă, de *noaptea moșierilor*. În acel context avem mărturia de a fi fost arestat și deportat, învățătorul Ion Chichiță de la Giurcani, angajat ulterior la o fermă zootehnică de lângă orașul Bârlad și mulți alții. Sediile conacelor boierești au fost ocupate de către țăranii și ulterior folosite ca spații pentru sedii ale gospodăriilor colective, ale fermelor de stat, depozite de cereale. Așa s-a întâmplat cu conacul Cerchez de la Popeni și conacul Aglae Corbu de la Giurcani.

c) Colectivizarea propriu zisă

La plenara C.C. al P.M.R. din 3-5 martie 1949, s-a hotărât transformarea socialistă a agriculturii, înființarea gospodăriilor agricole colective (G.A.C.) și a gospodăriilor agricole de stat (G.A.S.). Se aprecia că mica proprietate țărănească nu permitea folosirea rațională a mașinilor moderne, a îngrășămintelor chimice și aplicarea unei tehnici agro-chimice avansate în exploatarea pământului și implicit, sporirea producțiilor agricole. Plenara preconiza însă înfăptuirea graduală a colectivizării, sugerând a se aplica la început, într-un număr relativ mic de sate, *pentru a avea rolul de gospodărie model. Merită să se convingă și alți țăranii de avantajele acestei forme de cultivare a pământului.*⁵⁶⁶

Etape ale transformării socialiste:

- **1949-1953:** formarea primelor *întovărășiri agricole* și a primelor gospodării agricole colective (G.A.C.), acțiune începută în sate ținută din fiecare regiune a țării.

⁵⁶⁶ Dorin Dobrinciu și Constantin Iordachi, *Țărănimea și puterea*, București, 2005, p. 54.

- **1953-1956:** diminuarea și chiar stagnarea procesului de colectivizare în unele zone din cauza unor revolte țărănești și o schimbare strategică după moartea lui Stalin.
- **1956-1962:** reluarea, intensificarea și finalizarea colectivizării în satele cu potențial agricol.

În fostul raion Murgeni, din care făcea parte și comuna Găgești, colectivizarea s-a derulat în funcție de anumite caracteristici specifice fiecărui sat, cel mai bine poziționat politic și mai *harnic* din acest punct de vedere a fost satul Peicani, unde s-a început de timpuriu procesul de transformare socialistă, cu o etapă intermediară, numită **întovărășire**, în care țăranii lucrau terenurile în asociere, fiind o formă de comasare, fără a forma însă unități agricole cooperatiste cu statut special și cu personalitate juridică. A fost o asociere a țăranilor pentru a lucra pământul în comun, însă de la început au apărut unele neînțelegeri între membrii acestora. Astfel, la 1 mai 1951, prima întovărășire agricolă, s-a înființat în satul Peicani, cu denumirea de „Scânțea”. Au urmat apoi alte întovărășiri agricole, cea din satul Găgești, în anul 1954, cu denumirea de „Victoria Socialismului”, unde făceau parte și câțiva locuitori ai satului Popeni, printre care: Radu Matei, Constantin Matei și alții.

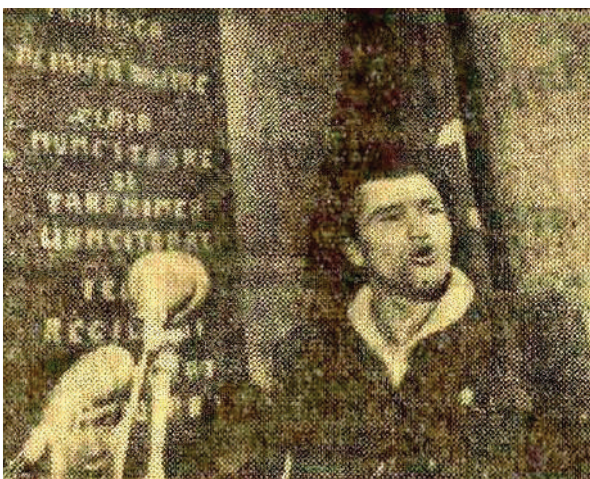
În anul 1956, la Popeni de Elan a fost constituită o altă întovărășire cu denumirea de „7 noiembrie”, înființată de Maria Pecheanu, Constantin Matei și Vasile Manolache și alții. Ziarul Flacăra Iașului, relatează că tot satul este în întovărășire, iar *țăranii muncitori din satul Popeni s-au hotărât să-și muncească pământul laolaltă în întovărășirea pe care au constituit-o a intrat tot satul.*

La Giurcani și la Tupilați, în 1955 și 1956, s-au înființat și aici întovărășiri agricole. La Giurcani cu denumirea de „Calea belșugului”, iar la Tupilați, întovărășirea „Agricultura nouă”. Astfel de întovărășiri agricole au mai fost înființate în satele comunei Găgești, ca etape intermediare până la înființarea Gospodăriilor Agricole Colective. De multe ori, chiar concomitent cu înființarea gospodăriilor colective, se înființau și întovărășiri, țăranii crezând c-or să scape de colectivizare, acțiune pe care o asemănau cu *colhozul* din Rusia sovietică. Însă organele politice acceptau la început orice forma de asociere pentru a-i putea mai lesne influența ulterior la intrarea în colectiv.

Dintre satele comunei, a fost ales pentru început satul Peicani, care a fost primul sat colectivizat la 30 aprilie 1952. S-a înființat astfel prima gospodăria agricolă colectivă din comuna Găgești și printre primele de la nivelul regiunii Bârlad, cu denumirea de Gospodăria Agricolă Colectivă (G.A.C.) „1 Mai” Peicani, comuna Găgești, raionul Murgeni. La început au consfințit a intra în gospodăria colectivă un număr de 19 familii. La constituirea gospodăriei colective, a avut loc o adunare generală, unde s-a ales un consiliu de conducere și

o comisie de revizie. În fruntea consiliului de conducere al G.A.C. „1 Mai”, Peicani, a fost ales Guzman I. Cezar.⁵⁶⁷

Începând cu anul 1953, ziarele vremii prezentau într-un mod elogios activitatea G.A.C. „1 Mai” Peicani și nu trecea nici o săptămână, ca într-unul din ziarele vremii să nu fie scris câte un articol și despre satul și gospodăria agricolă din Peicani, despre oamenii acestuia, despre realizările deosebite ale gospodăriei agricole.

Primul președinte al G.A.C. Peicani, Guzman Cezar, la conferința regională IAȘI din anul 1956

Din respect pentru oamenii acelor vremuri și pentru istorie, vom relata unele aspecte interesante din publicațiile vremii care prezentau rezultatele muncii în gospodăria colectivă din Peicani ca pe un *eveniment nemaiîntâlnit*, cu titluri de ziar care mai de care mai pompoase: *Peicani - un sat al zilelor noastre*, *Peicani - gospodărie fruntașă pe regiune*, *Hărnicia colectivștilor din Peicani*, etc.⁵⁶⁸

La 6 ani de la înființarea gospodăriei colective, un articol cu titlul *Peicani - un sat al zilelor noastre*, din Ziarul Flacăra Iașului, îl prezintă pe președintele colectivei de atunci, de la Peicani, Cezar I. Guzman și realizările deosebite îndeplinite prin munca depusă de colectivști. Iată cum este descris:

.....în încăperea acestui locaș de belșug e și firesc ca totul să ți se pară schimbat de la o lună la alta, de la un an la altul. În locul pe care te găsești astăzi în 6 ani de zile, oamenii de aici au încheiat o mare gospodărie colectivă, s-au ridicat construcții ce te uimesc.

În continuare reporterul se întreabă: *unde au dispărut atâtea case învelite cu stuf în care intrai direct din uliță, când s-au schimbat acești oameni cărora le râde fața de bucurie, unde-s acei mulți cu sumanele rupte, cu opincile peticite cu cușma înădită cu fel de fel de petece?*

Președintele colectivei răspunde: *astăzi trăiesc altfel, totul s-a schimbat aici. La fiecare a noua casă s-a ridicat alta învelită cu țiglă sau cu tablă, iar la fiecare a șasea casă găsești aparat de radio și tot de la atâtea case au plecat copiii la învățătură și dacă aceasta e viața peicănenilor de azi, mai putem oare pune astfel de întrebări?*⁵⁶⁹

⁵⁶⁷ „Flacăra Iașului” din 4 mai 1957, p. 1.

⁵⁶⁸ „Scânteia Tineretului”, nr. 2270 din 19 august 1956, p. 1.

⁵⁶⁹ „Flacăra Iașului”, nr. 3249 din 4 februarie 1957, p. 3.

În anul 1957, numărul familiilor care intraseră în gospodăria colectivă, era de 64, cu o suprafață de 656 hectare, ceea ce reprezenta peste 70% din suprafața agricolă a satului, iar într-un alt articol din „Flacăra Iașului” din anul 1959, este prezentată gospodăria agricolă colectivă Peicani, cu titlul de: *O gospodărie fruntașă pe regiune*.

Pe scurt, președintele de atunci, Cezar Guzman, povestea că viața lor nouă a început odată cu primăvara anului 1952, *când 19 familii au semnat pentru a intra în gospodăria colectivă*. La început nu aveau sediu sau clădiri, nici experiență, dar aveau încredere în viitor. Pe un teren gol, au pus temelia și au construit ziduri solide cu propriile mâini. Ședințele se țineau în casele membrilor până când au ridicat un șopron și apoi sediul. Comuniștii au fost mereu în frunte, dând exemplu prin muncă și mobilizând pe toată lumea. De la început, participarea la muncă a fost totală, iar recoltele au fost foarte bune: 1860 kg grâu și 2200 kg porumb pe hectar în primul an, rezultate nemaivăzute în zonă. *În toamnă s-au cumpărat animale pentru înființarea sectorului zootehnic, animale din mai multe specii: porcine (scroafe), ovine și bovine (vacile de lapte)*.

Autocamionul colectiv.

Primul Autocamion Molotov – 1957 G.A.C. Peicani

Gospodăria colectivă a evoluat constant, astfel că după numai un an, adică în 1953, au primit alte 16 familii în gospodăria colectivă și au organizat brigăzi pentru grădinarit, creșterea animalelor și construcții. Deși a fost greu la început, au învățat să folosească terenul eficient și să crească averea comună. Fondul gospodăriei era în 1957 de peste 1,6 milioane lei și urma să crească la 2 milioane. Aveau aproape 1700 de animale și peste 1600 de păsări, mașini agricole, clădiri în valoare de peste 1,2 milioane lei și primul autocamion.

În acel an, urma să împartă aproape 477,000 lei membrilor, în 12 plăți lunare, iar valoarea zilei de muncă urma să crească. Au reușit să vândă produse agricole statului în valoare de 620.000 lei, și-au planificat noi construcții și cumpărături de mașini agricole și animale de prăsilă din rase selecționate. Peste 80 de familii și-au construit case noi, iar 60% și-au cumpărat vaci, oi și alte animale. *Tot atunci s-a înființat și grădinița de copii susținută de gospodărie și*

s-a adăugat un corp nou de școală la cel existent, tot cu eforturile acesteia. Se mai arată și faptul că în gospodărie, oamenii au început să se intereseze mai mult de cultură și erau avizi de informații diverse, folosind aparatele de radio, abonamente la ziare și cărți de la biblioteca școlară nou înființată. La gazeta de perete a G.A.C., au fost date unele exemple în muncă și pasiunea pe care o au mulți dintre cei care lucrează în diferite sectoare, cum a fost cazul cooperatoarelor, Rita Safta, care producea miere în sectorul apicol și Călina Costea, crescătoare de păsări.

Tinerii plecați la armată păstrau legătura cu cei din sat și erau mândri de echipele lor rămase acasă și care reușeau să obțină producții mult mai mari decât planul. În anii următori, gospodăria colectivă a devenit și mai prosperă, cu mii de animale și o producție zootehnică importantă, Astfel, viața în sat s-a schimbat mult, iar oamenii au avut parte de condiții mai bune și mai multe oportunități.⁵⁷⁰

Dintr-un tabel cu locuitorii înscriși în G.A.C. 1 Mai, Peicani, aflăm suprafețele de teren cu care aceștia au intrat în colectiv, majoritatea celor înscriși aveau suprafețe de teren cuprinse între 1 și 8 hectare. Pentru informare putem nominaliza pe câțiva, fără alte detalii: Duță V. Ioan 7,6 hectare, Buta Alecu 7,9 hectare, Bejenaru Alexandru 5,4 hectare, Bejenaru Petru 4,17 ha, Ciocârlan Constantin 7,6 hectare, Guzgan Cezar 4 hectare, Plăcintă Petru 4,8 hectare, Plăcintă Gavrilă 8,09 hectare, Lupu Ioan 3,49 hectare, Andrei Lazăr 5,73, ha, Andrieș Gheorghe 7,7 hectare, Buta Vasile 6,9 hectare, Bularda Hristache 6,38 ha, Coșeriu Ismail 5,16 ha, Andrieș Lazăr 5,73 hectare, Goanță Petru 2,78 hectare, Nechita Dumitru 4,5 hectare.

În satul Găgești, colectivizarea a început în anul 1955, fiind înființată Gospodăria Agricolă Colectivă „11 Iunie”, Găgești. Primul președinte ales al consiliului de conducere a fost Bălan Constantin. Concomitent au avut loc la Găgești și unele întovăărișiri agricole, astfel că la 31 decembrie 1955, sunt raportate 19% din ogoarele satului Găgești care făceau parte din sectorul socialist al agriculturii. În anul 1962 toți țăranii din sat făceau parte din G.A.C. „11 Iunie” Găgești. Dintr-un tabel cu membri cooperatori și cu suprafețele cu care au intrat în G.A.C. „11 Iunie” Găgești, îi vom nominaliza pe câțiva dintre ei pentru a ne face o imagine a suprafețelor cu care au intrat aceștia în gospodăria colectivă, astfel: Guțu, Constantin 3,05 ha, Rotaru Constantin 3,8 ha, Bălan I. Gheorghe 2,4 ha, Ciobanu Vasile 4,76 ha, Matei Vasile 4, 53 ha, Andrieș. Gheorghe 2, 81 ha, Răileanu Dumitru 6,01ha, Sava Toader 4,87 ha, Răileanu Victor 503 ha, Bălan Ilie 3,50 ha, Juncu Ștefan 5 ha, Ciobanu C. Dumitru 2, 50 ha, Romașcu Gh. Ioan 5,05ha, Coman Nicolae 4,25 ha, Gavrilă V. Gheorghe 6,5 ha, . Toderașcu Ioan 4,15 ha, Costea Catrina 5,27 ha, Timofte Ioan 3,50 ha.⁵⁷¹

⁵⁷⁰ „Flacăra Iașului”, nr. 4329 din 4 august 1960, p. 2.

⁵⁷¹ S.J.A.N. – Vaslui, C.A.P. – Găgești, dos. 17/1966, f. 24 .

În satul Giurcani cooperativizarea agriculturii a început în 1956, luna iunie, când s-a înființat Gospodăria agricolă colectivă, „Drumul Belșugului”. La adunarea generală din data de 18 iunie, a fost ales președinte al consiliului de conducere, Manea Stelian. O consemnare dintr-un ziar regional din acea perioadă prezintă câteva aspecte interesante:

În acest timp, în satul Giurcani luase ființă o întovărășire agricolă mare, puternică. Cu toate acestea, în rândul unor țărani muncitori mai stăruia încă șovăială. Așa stând lucrurile, organizația de bază din Giurcani a inițiat o vizită la gospodăria colectivă din Peicani. Cei 20 de țărani muncitori veniți aici în vizită la gospodărie, au avut prilejul să se convingă cu ochii lor asupra felului în care muncesc și trăiesc colectivștii. Sediul gospodăriei colective magaziile de porumb și grâu, ambele cu o capacitate de 14 vagoane, grajdul pentru 40 vite, maternitatea pentru 30 de scroafe, saivanul cu o capacitate de 500 de oi, etc. În Curtea gospodăriei sosise tocmai atunci Molotov-u' (n.a. camion) care a adus gospodăriei în anul 1956 un venit bănesc de peste 60.000 lei. Țăranii muncitori din Giurcani au vizitat apoi locuințele colectivștilor Coșeru Ismail, care și-a construit casă nouă, Gheorghe Mihăilă, care și-a cumpărat aparat de radio și a multor altora. Întorși în satul lor, cei ce au vizitat gospodăria colectivă din Peicani au devenit ei înșiși agitatori neobosiți pentru constituirea unei gospodării colective. Comuniștii Panaite Ursu, Teodor Romeo și mulți alții au fost printre primii care au făcut cereri pentru gospodăria colectivă. Și iată că în felul acesta, în scurt timp, 15 familii de țărani muncitori din Giurcani au constituit gospodăria colectivă, Drumul Belșugului.⁵⁷²

Președintele ales, Stelian Manea, alături de Gheorghe Sârghii, Constantin Ursu și Ion Petreanu, au format consiliul de conducere al gospodăriei colective și au purces la treabă.⁵⁷³ Un alt comunicat al instructorului de partid Constantin Seidecaru, de la comitetul raional Murgeni, entuziasmat de ce s-a întâmplat la Giurcani, consemnează și el într-o publicație regională același aspect: 20 de țărani din satul Giurcani, printre care Ion Radu, Constantin Pricochi, Ion Surdu și Gheorghe Surdu, au efectuat o primă vizită la gospodăria colectivă „1 Mai” din Peicani. Aceștia au fost impresionați de sediul impunător al gospodăriei, de magaziile pline cu porumb (14 vagoane), grajdul cu 40 de vaci de lapte, maternitatea cu 30 de scroafe, efectivul de 600 de păsări, saivanul cu 500 de oi și de camionul „Molotov”, vizitând apoi locuințele unor colectivști aleși aleatoriu. Acești vizitatori, reveniți în sat, au devenit activi agitatori ai colectivizării, alături de membri de partid precum Panait Ursu, Ion Iancu, Gheorghe Marin, Gheorghe Obreja, Melinte Nichita și deputații comunali Petru Cosovan, Ștefan Tecacu și Nicolai Obreja, care au promovat realizările gospodăriei colective din Peicani. Adunarea generală de constituire a

⁵⁷² „Flacăra Iașului”, nr. 3262 din 19 februarie 1957, p. 2.

⁵⁷³ „Flacăra Iașului”, nr. 3043 din 7 iulie 1956, p. 1.

gospodăriei colective a avut loc, după relatările acestuia, tot în luna iunie 1956, însă a fost ales președinte al consiliului de conducere, Mășlea Ion. Tot atunci, Cherciu Gherasim era contabil șef, Ursu Panainte și Grama Neculai brigadieri de câmp, iar Ursu Ion paznic de câmp. Dintr-un registru de evidența muncii din anul 1958, la G.A.C. „Drumul belșugului” Giurcani, erau două ferme vegetale, una zootehnică unde activau 188 brațe de muncă.⁵⁷⁴

Tot în aceeași perioadă, la Giurcani au mai fost înființate încă două întovărășiri agricole, „1 Mai” și „Scânteia”, care împreună cuprindeau 82 de familii și 364 hectare de teren arabil. În anul 1958, gospodăria colectivă a împărțit venituri substanțiale, repartizate proporțional cu zilele muncite, fiind dat ca exemplu colectivistul Nicolae Mocanu, care împreună cu familia, a acumulat peste 900 de zile de muncă, aducând acasă cantități mari de produse agricole: un vagon plin cu cereale, precum și legume, zarzavaturi, lână, brânză și altele.⁵⁷⁵

În anul 1960, colectiviștii din Giurcani sunt dați ca frunțași pe regiune la cultura sfeclei de zahăr, unde au obținut peste 24.000 kg sfeclă de zahăr la hectar. Valorificând cantități mari de produse și realizând venituri importante, au sporit fondul de bază cu peste 5.700.000 lei.⁵⁷⁶ Dintr-un tabel nominal cu membrii G.A.C. Drumul Belșugului, Giurcani, aflăm care au fost suprafețele de teren cu care au intrat în colectiv, acestea fiind cuprinse între 1,5 și 8,83 de hectare pe familie. Am putea nominaliza câțiva: Coțofan Ion 5,3 hectare, Manea V. Sterian 5,63 ha, Mocanu Enache 5,2 hectare, Nanuli Ion 5,07 hectare Coman Vasile 1,5 hectare Obreja Neculai 3,05 hectare, Mășlea Vasile 4, 2 ha, Iorgu I. Marin 4,0 ha, Balmuș Matei 2, 19 ha, Sîrbu Constantin 6,96 hectare, Ungureanu Mihai 1,0 ha, Bulgarul Nistor 3,16 ha.⁵⁷⁷

*În satul Popeni, țăranii erau membri ai întovărășirii agricole „Victoria Socialismului”, care au decis să înființeze o altă întovărășire agricolă, denumită „7 Noiembrie”, cu o suprafață de 77 hectare de teren arabil. Ulterior, însă gospodarii din Popeni, având în vedere numărul mic de locuitori, s-au înscris în gospodăria agricolă de la Găgești. Satul Popeni, numără 21 familii de țărani muncitori și oricât s-ar fi străduit acești țărani muncitori să obțină recolte mari la hectar nu reușeau deoarece existența haturilor îi împiedica să folosească în lucrarea pământului tractoarele și mașinile statului și s-au hotărât să-și muncească pământul laolaltă; în întovărășirea pe care au constituit-o a intrat tot satul.*⁵⁷⁸

În satele Urdești, Tupilați și Găgești au fost înființate concomitent noi întovărășiri agricole și câte o gospodărie colectivă. La începutul anului 1957, în aceste localități erau înregistrate 249 de familii care dețineau aproape 650 hectare de teren agricol. La întovărășiri, producțiile medii pe hectar au crescut

⁵⁷⁴ Arhiva primăriei Găgești, dos. 4/1958, f. 1-124.

⁵⁷⁵ *Ibidem*, registrul 3.

⁵⁷⁶ „Scânteia tineretului”, nr. 3443 din 10 iunie 1960, p. 1.

⁵⁷⁷ S.J.A.N. – Vaslui, C.A.P. – Găgești, dos. 17/1966, f. 87.

⁵⁷⁸ „Flacăra Iașului”, nr. 3194 din 1 decembrie 1956, p. 1.

substanțial, 1.500 kg la grâu și 2.000 kg la porumb. Printre factorii de conducere din comună la acea vreme se numărau Constantin Bălan, secretarul comitetului comunal de partid, Ioniță Negară, președintele sfatului popular (primar) și Constantin Butnaru, referent agricol.⁵⁷⁹

Locuitorii din satul *Urdești* au vizitat gospodăria colectivă din Peicani, iar la întoarcere, întovărășiții au decis înființarea unei gospodării colective și la ei în sat. Gheorghe Galben, Gh. Ceru, Ion Cracea, au depus primii cereri pentru colectivă, apoi au lămurit și pe alții să vină alături de ei. Le-au urmat pilda și Adam Șerban, Ștefan Butaș, Dumitru V. Grigore și Gh. Milea și mulți alții. *Aproape un sfert din întreg satul a depus cereri pentru colectivă.* Duminică, 28 septembrie 1958, a avut loc inaugurarea colectivei din Urdești care a primit denumirea de „7 Noiembrie”. Comunistul Gh. Ceru a fost ales președinte. După festivitate, în mijlocul uliței din centrul satului Urdești s-a încins o horă mare. *Dansau colectiviztii din Urdești Târg, cei din Peicani și cei din Tupilați, prezenți la eveniment. Satul era în mare sărbătoare.*⁵⁸⁰

În anul 1959, într-un comunicat de presă, se arată că comuna Găgești este cooperativizată aproape în întregime. Iată o situație prezentată în ziarul Flacăra Iașului, pe sate:

Denumirea satelor	Nr. familii	Nr. unități socialiste în sector socialist	Nr. unități socialiste în afară	Suprafața cooperativizată (ha)	Observații
Giurcani	259	8	4	679	-
Peicani	230	6	3	1.032	-
Găgești	107	6	2	404	-
Tupilați	110	20	2	246	-
Popeni	20	-	1	65	-
Urdești	89	3	1	380	-

Graficul nu face altceva decât să oglindească succesul obținut în munca de cooperativizare de către comuniștii și deputații din cele 6 sate. Aceștia își vor lucra pământul în gospodăriile colective sau în tovărășiile agricole existente, se mai arată într-un comunicat al sfatului raional, Murgeni.

În satul *Tupilați*, colectivizarea a început în anul 1958. Cu doi ani înșă, mai devreme, în 1956, luna august, se înființase o întovărășire agricolă, cu denumirea „Agricultura Nouă”. Atunci s-a deplasat în sat, Constantin Bălan, secretarul comitetului comunal de partid Găgești, care a avut o discuție cu Ștefan Ciubotaru, deputat și președinte al noii întovărășiri agricole, „Agricultura

⁵⁷⁹ „Flacăra Iașului” din 19 mai 1957, p. 19.

⁵⁸⁰ „Flacăra”, nr. 3761 din 1 octombrie 1958, p. 2.

Nouă”. Constantin Bălan a povestit unui jurnalist că într-o zi și jumătate, un colectiv format din mai mulți membri ai partidului și ai Sfatului Popular, printre care și St. Ciubotaru, a reușit să extindă suprafața întovărășirii agricole din Tupilați cu 46 de hectare. Ștefan Ciubotaru a explicat cum au mers după aceea, din casă în casă pentru a convinge oamenii, vorbind despre recoltele bune obținute (1500 kg grâu și 2000 kg porumb la hectar), despre avantajele folosirii utilajelor agricole ale statului, reducerea impozitelor și despre facilitățile create în alte sate deja colectivizate, dând exemplul G.A.C. Peicani, gospodărie care are magazine, grajduri și maternitate pentru animale. *Comunicarea sinceră a comuniștilor și agitatorilor a convins mulți săteni să adere la întovărășire.* Chiar atunci, mai mulți locuitori importanți din sat, precum Gheorghe V. Nedelcu și Ghe. P. Ciubotaru, și-au adus terenurile în întovărășire, iar alții au urmat exemplul. Deși în celelalte sate din comuna Găgești erau formate mai multe întovărășiri agricole și gospodării colective (Peicani, Popeni, Găgești și Giurcani), satul Tupilați era însă doar la nivelul de *întovărășire* cu 65 familii și 157 ha. Ulterior a mai apărut și întovărășirea, *I Mai*, tot la Tupilați.

Cele două întovărășiri, *Agricultura Nouă* și *I Mai* din Tupilați au funcționat până în luna august 1958, când procesul de colectivizare s-a accelerat și s-a constituit o gospodărie colectivă. După multe presiuni exercitate asupra săteanului Nedelcu Ion, considerat pion principal al satului, la 19 august 1958 s-a format un comitet de inițiativă pentru înființarea Gospodăriei Agricole Colective la Tupilați. Comitetul a fost alcătuit din: Nedelcu Alexandru (Pițu), Ștefan Ciubotaru, Anton Vasile, Nedelcu Ion și Marin Popa.

Între 20 și 22 august, comitetul raional de partid a transmis Secției agrare a Raionului Murgeni propunerea sătenilor din Tupilați, comuna Găgești, de a înființa o gospodărie agricolă colectivă, „23 August”. Comitetul raional a comunicat această dorință și comitetului regional Iași care a aprobat, iar pe 24 august, conform procesului verbal întocmit de Ilie Stan, a avut loc adunarea generală de constituire a G.A.C. „23 August” în Tupilați. Au participat 50 de locuitori, dintre care 46 aveau deja cereri de înscriere. Pe ordinea de zi s-au discutat raportul comitetului de inițiativă privind colectivizarea, alegerea consiliului de conducere și a comisiei de revizie, precum și alte propuneri.

La adunare au fost prezenți reprezentanți ai partidului și ai administrației locale, printre care: Seidecaru Constantin, Baltag Gheorghe, Comănescu Constantin (secretar al comitetului raional de partid), precum și președintele Gospodăriei agricole colective Peicani, Cezar Guzman. În urma dezbatelor, s-a decis înființarea G.A.C. „23 August” Tupilați, fiind aleși membrii consiliului de conducere. Președinte al consiliului de conducere a fost ales, Nedelcu Ion, iar ca membri: Ștefan Ciubotaru, Chicu Ioan I., Ciubotaru Chicu și Nedelcu Maria. Comisia de revizie a fost formată din: președinte Popa Marin, iar Aftene

Anton V. Donea 184 220 1958-1959

CERERE

Subsemnatul Donea V. Anton din comuna Găgești

raionul Murgeni regiunea Iasi de buna voie

mesilit de mine mi înscriu în gospodăria agricolă colectivă

comuna Găgești raionul Murgeni regiunea Iasi următo

inventar viu și mort: Harco Ceacăru 1 vite juncu

Conform rug. Sericel. nr. 300

totalul teren arabil la punctul 176

la întreprindere Colea ficiere 150 ha la Anton

Agricultura clasa 20.40 ha la Anton

Semnătură. Donea V. Anton Setie Donea V. Anton

3 B. li.

Anul 1958 luna August ziua 18

Cerere de intrare în gospodăria colectivă Done Anton – 1958

Mihai și Toader Constantin ca membri. Propunerea ca în comisie de revizie să intre Ciobanu Ion (Covrig) a fost respinsă, fiind înlocuit cu Toader Constantin din cauza legăturilor de rudenie și a trecutului său legionar. La finalul anului mai rămăseseră doar 5 familii care nu aderaseră la gospodăria colectivă, cu următorii capi: Ciobotaru Fr. Gheorghe, David Ion (Nicu), Pancu Manole, Nicuță Beșliu, Ceacăru V. Gheorghe. Din luna februarie 1959, cei care nu erau trecuți în G.A.C. își lucrau terenul individual, având un grafic de lucrări agricole stabilit de către primărie, conform tabelului nominal existent la dosar.⁵⁸¹

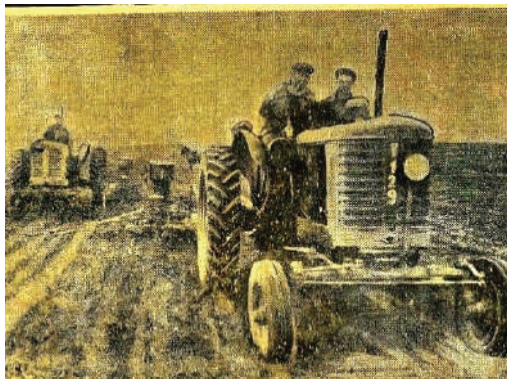
Dincolo de aceste episoade încărcate de emoție, procesul de colectivizare din satul Tupilați este redat sugestiv de presa comunistă, în ziarul regional, Flacăra Iașului, din 27 august 1958. Într-un articol cu titlul pompos, *Calea belșugului*, este prezentată sărbătoarea organizată pe 24 august 1958 cu ocazia înscrierii cetățenilor în Gospodăria agricolă colectivă, 23 august Tupilați. „În raionul Murgeni, alte două noi gospodării colective”.

La Tupilați, nu cred să fi visat fostul proprietar Cerchez că foștii robi vor ajunge să sărbătorească de 24 august un asemenea eveniment.... Până la urmă au semnat cererea și puținii care mai stăteau pe gânduri. << Măi cumetre, pune mâna pe plumb și scrie cererea! Ce mai vreți? Nu-i de ajuns că în fiecare an culegi aproape jumătate cât noi? >> Omul își dădea pălăria pe ceafă și apucând tocul de coada iscălea. Așa se adunau cererile. Pe primele le-au semnat Ștefan Ciobotaru, Ion Nedelcu și Vasile Anton. Toți, comuniști. Ei au fost sufletul comitetului de inițiativă.

⁵⁸¹ Arhiva primăriei Găgești, dos. 4/1958, f. 1-124.

Încă dinainte de 23 August aveau strânse 25 de cereri, cu toții hotărâsc să-și înființeze colectiva.

Și astfel, o zi după ce sărbătoresc 14 ani de la eliberare, au sărbătorit inaugurarea în comună cu două sate complet colectivizate, pământul icnea sub picioarele colectivizatorilor. Nu mai fusese de mult așa o horă. Era vesel și Nedelcu Sandu și Ciobotaru Chicu, cei care la inaugurare amintiseră oamenilor de zilele amare din trecut. Vorbeau încrunțați și strângeau pumnii când își aminteau de „bunătatea” boierului. Dar mai vesel era parcă utemistul Ghiță Ciubotaru. Dăduse cererea chiar în timpul inaugurării. << Hai mai nevastă să te-n-vârtesc oleacă, nu mai fi botoasă. Am fost noi ultimi la înscris, dar am fi primii la treabă și tot bine o să fie./ Dacă zici tu, hai, răspunse femeia >> și se pierdură în vârtejul de veselie. ⁵⁸²

Tractoriști de la G.A.C. Peicani, Buta Nicolae și Coșeru Ioan, 1957

După înființare, G.A.C. „23 August” a început organizarea activităților gospodărești. În perioada 24 august 1958 și până la data de 12 martie 1959, a fost colectivizată peste 90% din suprafața satului, așa cum rezultă din procesul verbal încheiat la data de 12 martie 1959, în care delegatul tehnic din partea secției agricole a raionului Murgeni, Andrei I. Ionel, împreună cu Domiciuc Constantin, agent agricol al Sfatului Popular al comunei Găgești au predat situația cu suprafața inventariată conducerii G.A.C. Tupilați reprezentată de Nedelcu I. Ghe. Ioan ca președinte și Stan Ilie - casier după cum urmează:

1. La punctul Dealul Viilor suprafața de 40,1 ha;
2. La punctul Calea platou suprafața de 25,2 ha;
3. La punctul Calea suprafața de 30,5 ha;
4. La punctul Calea peste Elan suprafața de 10,6 ha;
5. La punctul Hulubăț suprafața de 153,2 ha;
6. La punctul Hulubăț Deal suprafața de 86,2 ha;
7. La punctul Fâstâci suprafața de 113,1 ha;
8. La punctul Elan șes suprafața de 39 ha;

Total arabil: 498 ha

9. În diferite puncte ale satului 1,71 ha;
10. În diferite puncte ale satului 39,33 ha;

⁵⁸² „Flacăra Iașului” din 27 august 1958, p. 3.

11. În diferite puncte ale satului 29,32 ha;
12. În diferite puncte ale satului 29,31 ha;
13. În diferite puncte ale satului 4,14 ha.

Total general: 601,88 ha.⁵⁸³

Din această suprafață s-au scăzut 65 ha, care s-au acordat ca lot în folosință, (*loc tip*) membrilor gospodăriei colective. De asemenea, la data de 12 septembrie 1959, comisia comunală pentru lucrări de evidență funciară formată din: Baltag Gheorghe, președintele Sfatului Popular Găgești, Dominciuc Constantin, agent agricol, Cucu Gheorghe, tehnician agronom, Profir Vasile referent principal, Leu Elena secretar Sfat Popular comuna Găgești, ing. Roșu Vasile și tehn. Niță Alecu, în urma definitivării lucrărilor de evidență funciară și confruntarea cu datele din documentația tehnico-economică precum și cele rezultate din teren, constată și predau președintelui G.A.C. 23 August, Tupilați, Nedelcu Ion, situația cu următoarele suprafețe de teren: arabil 540,6 ha, din care irigat 2,07 ha, vii 6,71 ha, pășune 39,31 ha, plantații 31,83 ha, ravene 0,96 ha; total 617,85 ha. Loc tip arabil 30,07 ha, vii = 36,88 ha; total 66,8 ha. Total general: 686,7 ha.⁵⁸⁴ De asemenea, dintr-un alt proces verbal, din data de 26 martie 1960, rezulta ca în urma cadastrului efectuat de către secția agricolă a raionului Murgeni, au fost predate suprafețele de teren arabil ce revin G.A.C. 23 August Tupilați în prezența președintelui G.A.C. Tupilați Nedelcu Ion, a președintelui Sfatului Popular al comunei Găgești, Baltag Gheorghe și a tehnicianului comunal, Cucu Gheorghe, după cum urmează:

Nr. tarlalei	Denumirea tarlalei	Suprafață (ha)
1	Ulm	27,50
2	Dealul satului	5,77
3	Cale I	33,08
4	Cale II	33,52
5	Cale III	4,59
6	Dealul Viilor	49,04
7	Dealul Viilor	1,74
8	Vatra satului	30,69
9	Punctul cale Casianu	5,94
10	Șes Elan	4,41
11	Șes Elan	17,19
12	Coastă Elan	18,43
13	Nucărie + Coasta Elan	151,53
14	Podiș Hulubăț	153,27
15	Punctul Pandeale	64,42
		Total arabil 601,15. ⁵⁸⁵

La începutul anului 1959, în comuna Găgești, din Raionul Murgeni, procesul de colectivizare agricolă era aproape finalizat, aproximativ 90% din terenurile agricole fiind deja cooperativizate, iar peste 98% dintre familii făceau

⁵⁸³Arhiva primăriei comunei Găgești, Fond agricol, dosar privind trecerea oamenilor în G.A.C. Tupilați, 1957-1958.

⁵⁸⁴*Ibidem.*

⁵⁸⁵*Ibidem.*

parte din sectorul socialist. În ziarul *Flacăra Iașului* din 28 ianuarie 1959, se evidențiază faptul că Găgești, era a treia comună complet colectivizată, *semn al unei transformări sociale și economice profunde în acea regiune, unde 826 de familii lucrau în comun pământul pe o suprafață de peste 2000 de hectare, împărțite între cele 5 gospodării agricole colective existente atunci. Această organizare a contribuit la creșterea nivelului de trai al membrilor acestora, lucru sesizabil de la an la an.*⁵⁸⁶

Din documentele de intrare în colectiv ale sătenilor, precum și dintr-un tabel privind suprafața de teren adusă de aceștia în cadrul G.A.C., 23 august, aflăm că suprafețele erau cuprinse între 2 și 8 hectare, astfel: Darie I. Gheorghe. 3,1 hectare, Ciobotaru Chicu 4,57 hectare, Afteni Mihai 3,89 hectare, Popa Marin 0,4 hectare, David Șt. Vasile 3,86 ha, Chicu Ioan I 6 hectare, Nedelcu Iordache 4,87 hectare, Nedelcu Grigore 3,87 hectare, Vicol Constantin 1,8 hectare, Darie Nicolae 4,07 hectare.⁵⁸⁷

1) Concluzii și „elogii” ale procesului de colectivizare

Majoritatea gospodariilor din satele comunei dețineau la colectivizare suprafețe de pământ cuprinse între 0,5 și 8 ha, câțiva având peste 10 ha sau mai mult.

Inventarul agricol, viu și mort era format din pământ arabil, pășuni, vii, fânețe, animale de muncă, atelaje și brațe de muncă. Interesant este faptul că majoritatea familiilor, la trecerea în gospodăria colectivă, nu s-au înregistrat cu întreaga suprafață de teren avută în proprietate. Din consultarea cererilor de intrare în colectiv, aceștia s-au înscris cu suprafețe mai mici de teren față de cele existente în realitate (cu 2-3 ha mai puțin), cererile menționează suprafețe între, 0,5 ha și 7,5 ha, situație constatată în special în satul Tupilați.

Deși s-au înscris cu o suprafață de teren mai mică și cu animalele de muncă (doar cu un bou de muncă, deși aveau doi), situație acceptată de autorități, ulterior, văzând ca nu au ce face cu terenul și boul de muncă reținut, au solicitat refacerea cererii de înscriere, solicitare care nu s-a mai materializat în modificarea cererilor (fapt constatat de noi), trecând de facto în gospodăria colectivă.

Câteva familii din fiecare sat au rămas neînscrise în colectiv până la începutul anului 1962, muncindu-și pământul separat, terenurile acestora fiindu-le stabilite în urma unor măsurători la marginea tarlalelor. Sunt semnalate în acea perioada presiuni și acțiuni de constrângere asupra unor cetățeni rămași în afara procesului de colectivizare. La Tupilați, gospodarul Gheorghe Ciobotaru, în urma unei acțiuni de înscenare a unui „flagrant” (furt din avutul obștesc), a fost condamnat împreună cu fiul său, Ciobotaru Ion la 2 ani închisoare corecțională. Înainte de încheierea procesului de colectivizare, toți

⁵⁸⁶ „Flacăra Iașului”, nr. 3860 din 28 ianuarie 1959.

⁵⁸⁷ S.J.A.N. – Vaslui, C.A.P. – Găgești, dos. 17/1966, f. 69.

cei neînscrisi, au acceptat intrarea în gospodăria colectivă, încât după data 12 aprilie 1962, nu a mai fost înregistrată nici o familie care să nu facă parte din această organizare agricolă.

Munca în gospodăria colectivă a dus și la o solidaritate umană mai accentuată. Potrivit ziarului „Flacăra Iașului” din 18 noiembrie 1960, pentru a realiza construcții ieftine și rezistente, colectiviștii au folosit materiale locale, cum ar fi nuielele de salcie, folosite pentru trei pătule de porumb, fiecare cu un cost de doar 500 lei. Printre cei care au contribuit la reducerea cheltuielilor s-au numărat Ion I. Mihal, Ghe. Cimpoeșu, Gh. Ceacăru, Ghe. Chiriac și V. Ghe. I. Mihal din Tupilați..⁵⁸⁸

Primăvara aducea viață pe câmpurile colectivei 1 Mai din Peicani, raionul Murgeni. Livezile înflorite răspândeau un parfum plăcut, iar toți colectiviștii plantaseră pomi fructiferi, inclusiv pe dealurile erodate.

Printre cei implicați în aceste acțiuni se numărau: Catinca Morărașu, Leonora Cal, Elena Popa, Tinca I. Buta, Maria Sitea, Elena M. Paralic, Sterian Gheorghe Popa și Aurica Bologan. Brigadierul Ioan Moldoveanu spunea că aceste plantații vor aduce beneficii importante, vor opri eroziunea și vor proteja culturile de vânt. Pe cele 24 de hectare de vie existente, în acel an se mai plantau încă 10 hectare cu viță nobilă..⁵⁸⁹

După calcule estimative, cultivarea tutunului va aduce gospodăriei un venit anual de aproximativ 20.000 lei, iar la G.A.C. Peicani — în urma sugestiilor oamenilor de știință de la Institutul Agronomic — în anul viitor se vor planta pomi fructiferi și viță de vie..⁵⁹⁰

Realizările din zootehnie sunt prezentate pe larg în adunările generale și ziarele vremii:

Apicultorul Hristache Bularda a menționat că a mărit numărul coloniilor la 60 și că pădurea de salcâm va ajuta albinele să producă mai multă miere. Albinele zburau din stup spre florile câmpului, iar ciobanii Victor Butnaru, Spiritual Coșeru și Mitică Popa se mândreau cu oile colectivei, care aveau lână fină și semifină. Baciul stânei și responsabilul Vasile Tătaru erau mulțumiți că zilnic se obțineau cantități mari de lapte de la cele 89 de vaci, pentru care colectiviștii construiseră grajduri mari, călduroase și ieftine.

Sunt dați ca exemplu, îngrijitorii mulgători – Ion Buta, Constantin P. Butnaru, Pavel C. Andrieș, Gheorghe I. Stoian și tinerii Gheorghe Andrieș și Bularda Costică – Sectorul zootehnic era în plină dezvoltare, cu bovine, oi, găște, rațe și porci. Veniturile bănești obținute anul trecut la G.A.C. Peicani au crescut, iar în acest an se așteaptă aproape dublarea acestora. Bunăstarea se vede și în numeroasele construcții noi, iată câteva date prezentate în ziarele vremii: 50 de

⁵⁸⁸ „Flacăra Iașului”, nr. din 18 noiembrie 1960.

⁵⁸⁹ „Flacăra Iașului”, nr. 3860 din 28 ianuarie 1959.

⁵⁹⁰ „Flacăra Iașului”, nr. 3522 din 22 decembrie 1957, p.1.

case au fost ridicate, iar alte 10 renovate la Peicani. Printre colectiviștii care și-au construit case noi se numără Nichita Dumitru, Vasile Durchi, Mihai Plăcintă, Mihai K. Buta, Alex Mălăescu, Gheorghe Nazarie, Ion Gorj, Cezar Guzman, Iancu Mihai, Vida Mihai Gheorghe și Augustin Bularda, iar în primăvara aceasta, încă 10 colectiviști au început construcția caselor.⁵⁹¹

De asemenea, interesul oamenilor pentru știri s-a mărit mult, numărul aparatelor de radio din sat a crescut semnificativ. Înainte de colectivizare, *aproape nimeni nu avea radio*, iar acum radioul răsună în casele lui Gheorghe Baltag, V.P. Butnaru, Mihai Plăcintă, Toader Roșu, Ion Grigoraș și alții. *Primăvara a adus viață și în casa lui Coman Lazăr, unde s-a sărbătorit o nuntă frumoasă, demnă de colectiviști. Mama soacră, Ioana și nora sunt gospodine pricepute, iar drumul spre bunăstare a fost deschis pentru țăranii muncitori.* În 1959, inginerul agronom Ion Ciulei a fost detașat în satul Tupilați, iar la Peicani, inginerul Ioan Bunu, pentru a sprijini tehnic și moral membrii gospodăriilor colective, *organizând cursuri agrozootehnice și încurajând tinerii să studieze*, se mai arată în darea de seamă prezentată de președintele consiliului de conducere, Cezar Guzman.

2) Încheierea procesului de colectivizare și unificarea G.A.C.

La 12 aprilie 1962, cu un congres extraordinar al țărănimii la București, ținut la Pavilionul expozițional de la Casa Scânteii, se declară încheiată acțiunea de colectivizare a țării. La congres au participat peste 11.000 de colectiviști, inclusiv reprezentanți din gospodăriile agricole din comuna Găgești, printre care și președintele consiliului de conducere al G.A.C. Peicani, Vida Iancu și președintele G.A.C. Tupilati, Nedelcu Ion.

*Membrii de conducere ai G.A.C. Găgești
după unificare - 1963*

Din relatările unuia dintre participanți⁵⁹², în cuvântul lui Gheorghe Gheorghiu Dej, a comparat numărul participanților la congres cu cei 11.000 de țărani uciși în răscoala din 1907, arătând că *o astfel de tragedie nu trebuie să se mai repete*.

După congres, în luna august 1962, a început unificarea gospodăriilor agricole de pe raza comunei Găgești, unificându-se la început, două câte două, adică G.A.C. *11 Iunie* Găgești s-a unit cu G.A.C. *23 August* Tupilați formând G.A.C. Găgești, iar G.A.C. *1 Mai* Peicani s-a unit cu G.A.C. *7 Noiembrie* Giurcani, rezultând G.A.C. Peicani.

⁵⁹¹ „Flacăra Iaşului”, nr. 2972 din 16 martie 1956, p. 2.

⁵⁹² Informație obținută de la Nedelcu Ion.

În anul 1964, luna ianuarie, procesul de unificare a continuat, cele două G.A.C.-uri din comună s-au unificat într-unul singur, înființându-se G.A.C. Găgești, care a devenit din luna iulie 1965, C.A.P. Găgești. A fost ales și primul președinte al noii unități cooperatiste în persoana lui Iancu Vida, fost președinte al G.A.C. Peicani. Întrucât din anul 1966, președintele Iancu Vida a fost numit secretar al comitetului comunal de partid și primar al comunei Găgești, în funcția de președinte al C.A.P. Găgești a fost ales, inginerul agronom Ioan Bunu care îndeplinea și funcția de inginer șef. Acesta rămâne în funcție până în ianuarie 1968, dată de la care conducerea C.A.P. Găgești este preluată de Nedelcu I. Gh. Ion din satul Tupilați, care îndeplinește această funcție până în ianuarie 1972, fiind schimbat în urma unei adunări generale fictive. A fost ales atunci ca președinte, Cherciu Gherasim din Giurcani, fost contabil la C.A.P. Găgești. Acesta, nefiind agreat de conducerea de partid de la nivelul județului Vaslui, după numai o lună de zile, într-o altă adunare generală, este eliberat din funcție și ales ca președinte al consiliului de conducere, operatorul însămănțător, Butnaru Constantin.

Înainte de unificare, în 1961, suprafața agricolă totală a comunei Găgești, conform unui tabel centralizator care prezintă suprafețele pe unități cooperatiste, era de 4106,06 ha, din care: în câmp, 3992,87 hectare;

-în vatra satului, (intravilan) 113,19 hectare.

Aportul funciar al fiecărui G.A.C. din fiecare sat a fost următorul:

1. G.A.C. Tupilați, 641,43 hectare; Sector individual Tupilați, 64,87 hectare;
2. G.A.C. Peicani 982,47 hectare;
3. G.A.C. Giurcani 875,71 hectare;
4. G.A.C. Găgești 620,17 hectare;
5. G.A.C. Urdești 382,17 hectare;
6. Sector individual Giurcani 6,24 hectare;
7. Sfatul Popular Găgești 533 hectare.

Total, suprafața băștinașilor, 3.992,87 hectare. În câmp (extravilan): arabil 3.048,79 hectare; vii 129,06 hectare; livezi 0,22 hectare; pășune 715,45 hectare; fânețe 5,15 hectare; pădure luncă 89,40 hectare; neproductiv 4,80 ha.

În intravilan, la nivelul comunei, pământul se prezenta astfel: arabil, 32,85 ha; vii 3, 20 de hectare; livezi 0,25ha; păduri luncă 2,29 hectare; construcții 74,50 ha. În total intravilan 113,19 hectare.⁵⁹³

G.A.C. Găgești, după unificare, cu un președinte și doi vicepreședinți, unul din Tupilați și altul din Giurcani, cu doi ingineri agronomi Ion Bunu și Emil Istrate și un ing. zootehnist, Mălăescu Alexandru, avea un sector zootehnic bine dezvoltat: 1.306 bovine (din care 313 vaci și 800 tineret taurin), 5.019 ovine

⁵⁹³ Arhiva primăriei Găgești, dosar nr.3/1964, f. 32.

(din care 4.100 oi cu lână fină și semifină), 3.600 păsări matcă și 1.313 porcine (inclusiv 100 scroafe gestante și 52 scroafe cu purcei).

După anul 1960 au apărut întrajutorările între gospodăriile colective, cu

Adunarea generală – 1968, C.A.P. - Găgești

privire la mașinile și utilajele agricole care se deplasau dintr-un CAP în altul în campaniile de recoltare al păioaselor și alte activități. Din ziarele vremii aflăm că la Găgești, Gospodăria agricolă colectivă, „11 iunie”, este ajutată în anul 1960, de gospodăria colectivă, Steagul roșu din Fălciu, raionul Murgeni, *cu puietul necesar populării cu pește a iazului în suprafață de 5 hectare*. Realizarea acestui prețios ajutor a fost la inițiativa directorului băncii de stat Murgeni, Octavian Goanță.⁵⁹⁴

Un alt articol din ziarul „Flacăra Iașului” din 29 ianuarie 1964 scoate în evidență realizările G.A.C. Găgești ca urmare a sprijinului primit din partea organizațiilor de partid și a muncii îngrijitorilor din sectorul zootehnic, precum: Constantin Andrieș, Nicolae Costea, Buta Gheorghe și Nicolae Goraș. *Aceste realizări au fost posibile datorită muncii comune a organizațiilor de partid și autorităților locale, care au sprijinit dezvoltarea agriculturii colective în comuna Găgești.*⁵⁹⁵

3) Evidențierea performanțelor economice ale gospodăriilor colective de către presa comunistă

Ziarele vremii au elogiât într-un mod deformat efectele benefice ale colectivizării, iată numai câteva: Ziarul *Flacăra Iașului* din 28 ianuarie 1959 evidențiază faptul că Găgești era a treia comună complet colectivizată, semn al unei transformări sociale și economice profunde în acea regiune.⁵⁹⁶

Imediat după înființarea gospodăriilor agricole colective, membrii acestora au început să construiască grajduri și alte clădiri necesare desfășurării activităților agricole și să-și cumpere mașini și utilaje. Potrivit ziarului *Flacăra*

⁵⁹⁴ „Flacăra Iașului”, nr. 3522 din 22 decembrie 1957, p.1.

⁵⁹⁵ „Flacăra Iașului”, nr. 3221 din 27 ianuarie 1957, p. 7-8.

⁵⁹⁶ „Flacăra Iașului”, nr. 3860 din 28 ianuarie 1959.

Iașului din 18 noiembrie 1960, pentru a realiza construcții ieftine și rezistente, colectivității au folosit materiale locale, cum ar fi nuiielele de salcie, folosite pentru trei pătule de porumb, fiecare cu un cost de doar 500 lei.⁵⁹⁷

Toți colectivității plantaseră pomi fructiferi, inclusiv *pe dealurile erodate*, aceste plantații vor aduce beneficii importante, vor opri eroziunea și vor proteja culturile de vânt. *Pe cele 24 de hectare de vie existente, în acel an se mai plantau încă 10 hectare cu viță nobilă.*⁵⁹⁸ Va începe din anul viitor să se cultive tutun, iar după calculele estimative, cultivarea acestei plante va aduce gospodăriei un venit anual de aproximativ 20.000 lei. Tot la G.A.C. Peicani — în urma sugestiilor oamenilor de știință de la Institutul Agronomic — în anul viitor se vor planta pomi fructiferi și viță de vie. Bunăstarea este prezentată și prin numeroasele construcții noi, iată câteva date prezentate în ziarele vremii: 50 de case au fost ridicate, iar alte 10 renovate la Peicani în 1956. iar *în primăvara aceasta, încă 10 colectivități au început construcția caselor.*⁵⁹⁹

În 1970, C.A.P. Găgești deținea 3.036 hectare teren arabil, din care 154 hectare erau loturi personale ale membrilor cooperatori. Suprafața totală agricolă era de 4.445 hectare, incluzând pășuni și vii.

După colectivizare, datorită tehnologiilor moderne, fertilizării și rotației culturilor, producțiile au crescut semnificativ, astfel, producția la principalele culturi a crescut între 1958 și 1974: porumbul de la 900 la 2400 kg/ha, grâul de la 800 la 2100 kg/ha, iar floarea-soarelui de la 800 la 1700 kg/ha. Viile erau plantate cu soiuri variate de struguri, iar livada cu meri și caiși producea 10-15 tone de fructe la hectar. Producțiile medii pe hectar erau modeste înainte de colectivizare, cu 800-900 kg grâu și 1200-1500 kg porumb pe hectar.

Sectorul zootehnic în 1969 număra 1.288 bovine, 744 porcine și 6.285 ovine, iar în 1975 existau 1.950 bovine, 600 porcine și 9.800 ovine.

Printre cei mai harnici țărani agricoli s-au remarcat din Peicani: Vasile Butnaru, Mihail Butnaru, Mihai Plăcintă, Toader Roșu, Ion Grigoraș, Coman Lazăr, Ciocârlan Gheorghe, Vida Mihai și mulți alții, iar din Tupilați: Ciobotaru Frumuzache, Pancu Done, Ciobotaru Neculai, Dima Ion, Nedelcu Gh. Vasile, Anton Vasile, Anton Pavel și alții. O parte însemnată din aceste venituri ale gospodăriei, au fost împărțite colectivităților pentru munca prestată în gospodăria colectivă. În toate gospodăriile colective valoarea zilei-muncă înregistra în 1959 o creștere simțitoare față de anii trecuți. La gospodăria colectivă din Giurcani, s-a primit pentru fiecare zi de muncă produse și bani în valoare de 25-44 lei. Numai ca avansuri bănești s-au împărțit în 1959 colectivităților din raion peste 2.200.000 lei.⁶⁰⁰

⁵⁹⁷ „Flacăra Iașului”, nr. din 18 noiembrie 1960.

⁵⁹⁸ „Flacăra Iașului”, nr. 3860 din 28 ianuarie 1959.

⁵⁹⁹ „Flacăra Iașului”, nr. 2972 din 16 martie 1956, p. 2.

⁶⁰⁰ „Flacăra Iașului”, nr. 4259, 14 mai 1960, p.1.

Se începuse aplicarea unei agrotehnici superioare, după cum rezultă încă din anul 1960, dintr-o discuție a președintelui G.A.C., „1Mai” Peicani, Iancu Vida, cu un reporter, al ziarului Flacăra Iașului, menționează: *pe câmpuri, recoltele au fost bune, iar fermierii au folosit îngrășăminte și gunoi pentru a îmbunătăți solul. Tractoriștii s-au angajat să termine însămânțările până la 1 mai, iar acest obiectiv a fost îndeplinit. Gospodăria a crescut mult în 11 ani, devenind un model de succes în zonă.*

Conducerea C.A.P. Găgești, după unificarea tuturor gospodăriilor colective, în anul 1964, a fost asigurată de:

1. perioada 1964-1966-Vida Iancu;
2. perioada 1966-1968-ing. Bunu Ioan;
3. perioada 1968-1972- Nedelcu I. Gh. Ioan;
4. perioada 1972-1981-Butnaru Constantin, operator însămânțător;
5. perioada 1981-1991-Lefter Alexandru, tehnician agronom.

Ca ingineri șefi în acea perioadă au funcționat: Bunu Ioan și Năstase Constantin.

Structura de cultură a terenurilor arabile în anul 1988 a fost următoarea: total teren arabil, 2720 de hectare din care însămânțate cu grâu, 1040 hectare, orz 220 hectare, porumb 914 hectare, soia 150 hectare, floarea soarelui 170 hectare, legume 15 hectare. În 1987, CAP Găgești, avea următoarele efective de animale: 590 Taurine, 1407 ovine, 4 porcine, 10.000 de păsări și 50 de stupi de albine.

În anul 1988. C.A.P. Găgești avea o bază tehnică modernă și eficientă, alcătuită din 30 de tractoare universale 650, 2 tractoare universale S 650, 2 tractoare A 1800, 10 grape cu discuri, 5 combinatoare, 1 sapă rotativă, 5 instalații de erbicidare, 15 combine C XII, 5 mașini de administrat îngrășăminte. Activitatea era organizată pe 4 ferme vegetale și 1 zootehnică. Forța de muncă activă era compusă din 242 cooperatori, din care 60 la zootehnie, revenind câte 6,8 hectare culturi prășitoare la un braț activ de muncă. Producțiile de cereale obținute în 1988 la principalele culturi, au fost de: 4100 kg de orz la hectar și la grâu, 3050 kg pe hectar.

4) Consecințele colectivizării

Trecerea proprietății private în proprietate obștească, a generat schimbări în rândul locuitorilor satului, mulți foști proprietari de pământ au ales să nu mai lucreze în gospodăria colectivă, neadaptându-se noilor condiții. Aceștia au plecat din sat, fie făcând naveta zilnic, fie plecând definitiv în alte localități, fără a primi ceva pe pământul pe care-l lăsase în gospodăria colectivă. Printre ei s-au numărat: Râclea Ion, Nedelcu Sebastian, Ciobotaru Petrance, Ciobotaru Ionel și mulți alții din toate satele.

Membrii cooperatori care activau zi de zi, considerând că pământul este proprietate comună, își însușeau multe bunuri din avutul obștesc, astfel încât, furtul devenise o îndeletnicire practică de majoritatea.

Câțiva locuitori din comuna Găgești s-au opus măsurilor impuse de conducerile gospodăriilor agricole, solicitând prin scrisori adresate Comitetului Central al Partidului să se retragă din gospodărie și să li se permită să muncească pământul individual. De asemenea, au reclamat abuzuri ale cadrelor de conducere și ale autorităților locale și raionale, adresând petiții în acest sens.

Aceste nemulțumiri au dus la condamnarea acestor țărani din satele comunei Găgești, care au fost acuzați de instigare și agitație pentru retragerea din gospodăria colectivă. Prin sentința nr. 329 din 22 iulie 1958, Tribunalul Militar Iași i-a condamnat: *pe Sava Teodor, Iovu Mihai, Andrieș Gheorghe și Lefter Corneliu la câte 8 ani de închisoare, 5 ani interdicție și confiscarea averii; pe Toderășcu Ioan la 7 ani închisoare și 4 ani interdicție; pe Lascu Nichifor la 10 ani închisoare și 5 ani interdicție*, fiind acuzați că, în perioada decembrie 1957 – ianuarie 1958, au îndemnat țăranii din Peicani și Giurcani să se retragă din gospodăria colectivă, redactând uneori cereri în numele altora, ceea ce a îngreunat, la nivelul comunei, procesul de transformare a agriculturii.⁶⁰¹

Cercetând documentele din dosarul cauzei, am constatat că cei 6 țărani din comuna Găgești, au solicitat să se retragă din gospodăria colectivă, dorind ca și alți locuitori să facă la fel, însă nu există dovezi că acțiunile lor au fost motivate de sentimente ostile regimului sau de nemulțumiri personale. Cererile depuse, se arată și în rechizitoriu, nu conțineau acuzații calomnioase la adresa orânduirii sociale sau de stat. Hotărârea a fost menținută definitivă prin decizia nr. 1771 din 4 septembrie 1958 a Tribunalului Militar (regiunea a 2-a militară, București), însă recursurile inculpaților au fost admise abia în 1967, în supraveghere, atunci Procurorul General al României a cerut anularea sentințelor, invocând lipsa probelor suficiente și prescrierea faptelor. Urmărirea penală împotriva inculpaților a încetat pentru infracțiunea de uneltire contra ordinii sociale. Din declarațiile inculpaților și ale martorilor reiese și faptul că unele organe locale însărcinate cu promovarea colectivizării au comis greșeli, semnalate de inculpați autorităților superioare, însă acestea nu au luat măsurile care se cuveneau.

5) Organizarea muncii în C.A.P.

Prima formă de organizare, încă de la înființarea Gospodăriilor Agricole, a fost echipa, compusă dintr-un șef de echipă și 10-12 țărani muncitori cu 1-2 mecanizatori, după caz. În sectorul zootehnic, muncitorii lucrau pe grupe de animale, delimitate după specie și categorie de vârstă. Un lucrător în zootehnie avea în grijă o grupă de 10-12 vaci mulgătoare, sau 15-20 de vitei, în funcție de vârstă, ori 3-4 loturi de porci, etc.

A doua formă de organizare a fost brigada, al cărei nume a fost schimbat în fermă din anul 1965 cuprinzând o activitate mult mai mare (ca suprafață agricolă și număr de brațe de muncă). Astfel, la început, în fiecare G.A.C. organizat la nivelul satelor existau două brigăzi de câmp și una zootehnică.

⁶⁰¹ *Ibidem.*

De la începutul înființării lor, în gospodăriile agricole au fost repartizate secții de mecanizare ale stațiunilor de mașini și tractoare (S.M.T.), devenite ulterior stațiuni de mașini agricole (S.M.A.), care sprijineau contra cost, gospodăriile colective în efectuarea lucrărilor agricole. C.A.P. Găgești, după reunificare a fost arondat S.M.A. Bogdănești (Fălciu), iar mai târziu (1979) la S.M.A. Murgeni, având o secție de mecanizare la Găgești.

Evidența muncii și calcularea veniturilor se făcea după statutul gospodăriilor agricole, fiind înregistrate în registrul de evidență a zilelor de muncă, pe brigăzi, sau ferme și respectiv în cartea de muncă a membrului cooperador.

[illegible]

Registrul de evidență a muncii - 1952

Muncitorii din zootehnie erau plătiți cu un salariu ce oscila în funcție de realizarea planurilor de producție. În general, un salariat din zootehnie primea în jur de 1200 lei pe lună la care se mai adăugau ceva prime la sfârșitul anului. Veniturile au scăzut în timp, ajungând la o medie a câștigurilor lunare de 442 lei pe lună pentru cei care munceau la câmp și 1200 lei pentru cei din zootehnie în anul 1989;

Din anul 1972 a fost introdus acordul global, o formă de organizare a muncii și de stimulare materială, combinând forma de organizare colectivă cu recompense individuale, aplicându-se un procent de 13 până la 18% la producția obținută, procent care a fost redistribuit membrilor cooperatori.

6) Alte structuri agricole de pe raza comunei Găgești

În comuna Găgești, în anul 1945, s-a înființat și Gospodăria Agricolă de Stat (G.A.S.) Giurcani. Aceasta cuprindea moșiile foștilor boieri Corbu, având sediul chiar la conacul acestora din Giurcani. Funcționarea acestei gospodării a continuat până în 1950, când a fost înființată G.A.S. Murgeni, iar apoi I.A.S. Fălciu, care a preluat și activitatea de la Giurcani, acesta devenit o brigadă, apoi o fermă agricolă în cadrul IAS Fălciu.

În anul 1973 a fost creată Asociația Economică Intercooperatistă Șuletea, specializată în creșterea vacilor de lapte, care a preluat și o parte din fostele ferme de vaci ale C.A.P. Găgești, inclusiv ferma de la Găgești și ferma de la Giurcani în anul 1985⁶⁰². Valoarea investițiilor a fost de 26 de milioane lei, asociația dispunând de un efectiv de 880 de capete bovine din care, 302 capete vaci cu lapte. Asociația a funcționat până în 1992, când a fost desființată.

7) Sinteza unei „epoci” controversate

Analizând procesul de colectivizare în comuna Găgești, pe baza documentelor de arhivă și articolelor de presă din acea perioadă, în urma discuțiilor avute cu ultimii colectiviști existenți prin sate, am constatat:

a. transformarea socialistă a agriculturii prin colectivizare și înființarea gospodăriilor agricole colective (G.A.C. și ulterior C.A.P.) în comuna Găgești s-a efectuat în perioada 1951-1962, primind la început denumiri revoluționare, precum: „1 Mai” (Peicani), „11 Iunie” (Găgești), „23 August” (Tupilați) și „7 Noiembrie” (Giurcani). Ulterior, după unificări succesive s-a ajuns la forma finală, *C.A.P. Găgești*.

b. în comuna Găgești, în fiecare sat a existat la început o rezistență față de colectivizare, însă până în 1962 toți țăranii au fost integrați în gospodăriile colective înființate.

c. prima gospodărie colectivă a fost înființată la Peicani și a fost una dintre primele din raionul Murgeni, regiunea Bârlad și printre primele din țară,

⁶⁰² „Vremea nouă”, din 28 august 1973, p. 1.

ca urmare a muncii desfășurate de celulele, locală și raională a Partidului Comunist Român. Structura de partid locală era activă încă din anul 1945.

d. majoritatea membrilor cooperatori erau la intrarea în gospodăria colectivă țărani săraci și o mică parte mijlocași și chiaburi. Media suprafețelor deținute de țărani înainte de colectivizare era de 3,5 ha pe gospodărie.

e. înființarea gospodăriilor colective a fost făcută la început prin atragerea țăranilor cu suprafețe mici de teren, fiind folosite și metode de constrângere.

f. structura de conducere a gospodăriilor colective era aleasă în adunarea generală a membrilor și era ierarhică: președintele consiliului de conducere, vicepreședintele și președintele comisiei de cenzori, aleși în fiecare început de an de către adunarea generală la care participau delegați din structurile de conducere raionale sau județene (U.J.C.A.P., D.G.A.I.A.)

1. inginerul șef, brigadierii (ulterior fermierii) și șefii de echipă, erau coordonați de președintele consiliului de conducere, însă inginerul șef și șefii de fermă aveau și o subordonare dublă din partea instituțiilor județene (D.G.A.I.A., U.J.C.A.P., C.U.A.S.C.);
2. organizațiile Partidului Comunist Român de la nivel local și județean, coordonau activitatea gospodăriilor colective pe toate palierele ierarhice;
3. în anul 1979 au fost înființate Consiliile unice agricole de stat și cooperatiste (C.U.A.S.C.), care cuprindeau între 3 și 5 comune, aveau un președinte, numit de biroul politic județean, un inginer șef, un economist șef și un medic veterinar șef, toți trei, numiți de D.G.A.I.A și care coordonau activitatea agricolă din unitățile de stat (I.A.S.) și cooperatiste (C.A.P.), care au funcționat până în anul 1990;
4. primul președinte al C.A.P. Găgești, după unificarea celor patru gospodării colective, a fost Vida Iancu;
5. primul inginer șef la C.A.P. „1 Mai”, Peicani a fost ing. Ioan Bunu, apoi inginer șef și președinte la C.A.P. Găgești, iar la Tupilați, ing. Ciulei Ion, transferat între timp la C.A.P. Deleni, Vaslui;
6. președinții gospodăriilor colective au fost aleși în adunările generale ale membrilor colectiviști din rândul țăranilor fruntași, ulterior, aceștia au fost selectați dintre specialiștii agricoli sau cadre tehnice, susținuți de partid;
7. în 1989, C.A.P. Găgești avea o suprafață agricolă totală de 4.445 ha, din care 3.036 ha teren arabil și 154 ha loturi personale ale membrilor cooperatori. De asemenea, avea un personal administrativ complex, întocmindu-se planuri anuale de producție și financiare, care erau urmărite și raportate periodic structurilor agricole județene;
8. munca țăranilor colectiviști era organizată după un sistem de planificare zilnică și lunară, iar normarea muncii era pe norme de zile-muncă, cu cote minime stabilite anual (120 zile pentru bărbați, 80 pentru femei).

Activitatea era intensă în perioadele de primăvară și toamnă, în special pentru prașile manuale și recoltare;

9. munca colectivizărilor era plătită în bani și natură, proporțional cu zilele lucrate.

9.5. Abandonarea proprietății socialiste și desființarea C.A.P. Găgești

Titlu de proprietate - 1996

În anul 1991, C.A.P. Găgești a fost desființat prin dizolvare, iar dreptul de proprietate a fost reconstituit în urma apariției Legii fondului funciar nr.18/1991. După căderea regimului comunist, noua conducere politică a țării a priorizat restituirea terenurilor către foștii proprietari, conform Legii nr.18/1991. Legea prevedea în capitolul II, art. 8, următoarele:

De prevederile legii beneficiază membrii cooperatori care au adus pământ în colectivă sau cărora li s-a preluat în orice mod teren de către acestea, precum și în condițiile legii civile, moștenitorii acestora, membrii cooperatori care nu au adus pământ în cooperativă și alte persoane stabilite. Stabilirea dreptului de proprietate se face la

cerere prin eliberarea unui titlu de proprietate în limitele unei suprafețe minime de 0,5 hectare pentru fiecare persoană îndreptățită potrivit prezentei legi și de maxim 10 hectare de familie în echivalent arabil.

În baza prevederilor legii, s-au constituit comisii comunale și județene de retrocedare și comisii de lichidare a patrimoniului fostului C.A.P.

Inițial, această lege permitea reconstituirea dreptului de proprietate pentru o suprafață de până la 10 hectare pe familie, în echivalent arabil. Ulterior, prin numeroase modificări (aproximativ 1250 amendamente) și alte acte normative, limita a fost eliminată, făcând posibilă restituirea integrală a terenurilor (restitutio ad integrum) către proprietarii de drept sau moștenitorii acestora, pe baza cererilor depuse la comisiile județene de fond funciar sau prin instanțele de judecată. Totuși, în acest proces s-au înregistrat numeroase abuzuri din partea comisiilor și instanțelor, care uneori au pus în posesie moștenitori deja despăgubiți în urma reformelor agrare anterioare.

Procesul de retrocedare s-a bazat pe evidențele din registrul agricol aferent anilor 1948-1949 și pe cererile de înscriere în gospodăriile agricole colective. Mulți dintre proprietarii inițiali au decedat, iar terenurile le-au fost restituite moștenitorilor legali, în funcție de solicitările acestora. Documentele oficiale ale primăriei comunei Găgești reflectă situația proprietarilor din perioada 1948-1958 și listele cu terenurile deținute la momentul formării gospodăriilor agricole colective, folosite ca bază pentru restituiri conform Legii 18/1991.

Întrucât, așa cum am amintit, o parte din terenurile retrocedate proveneau din reformele agrare anterioare, din 1921 și 1945, suprafața totală restituită a depășit uneori terenurile disponibile la nivelul întregii comune, mulți proprietari au fost nevoiți să accepte acțiuni la Fondul Proprietatea ca formă de despăgubire. Referitor la modul în care s-a realizat lichidarea și retrocedarea patrimoniului C.A.P. Găgești, ne vom abține a comenta. După dizolvarea C.A.P. Găgești, construcțiile și inventarul agricol au fost în mare parte abandonate, unele bunuri fiind împărțite în mod aleatoriu foștilor membri cooperatori.

Același lucru s-a întâmplat și cu animalele existente la data dizolvării C.A.P. fiind împărțite după criterii mai mult sau mai puțin obiective, ținându-se

Fosta fermă de vaci a CAP Găgești, azi ferma de capre Bert line

uneori cont de numărul de animale și atelaje cu care au intrat în gospodăria colectivă. Nu există o situație clară cu împărțirea acestor bunuri și a animalelor pe fiecare membru cooperativ. În urma finalizării procesului de lichidare a patrimoniului fostului C.A.P. Găgești, primăria comunei Găgești a preluat spre administrare mijloace fixe și bunuri de inventar în valoare de

4,342,523 lei la prețurile anului 1991, mult subevaluate. Fiind vorba aici de clădirea sediului C.A.P., grajduri ale fermelor zootehnice, mașini și utilaje agricole, baza furajeră și alte bunuri. S-a încheiat astfel o etapă zbuciumată a istoriei contemporane, deschizându-se însă alta, care se desfășoară și astăzi sub ochii noștri, mult mai profundă și terifiantă, iar prin fragmentarea accentuată a terenurilor agricole și lipsa mijloacelor de exploatare a pământului, a adus la distrugerea satului românesc.

Modul defectuos de redistribuire a bunurilor cooperativei a dus la nemulțumirea oamenilor, unii căutând să-și facă singuri dreptate. Manifestări fiind atât la Găgești cât și la Peicani și Giurcani. O parte a adăposturilor pentru animale din sectorul zootehnic, au fost demolate și împărțite, toate resturile, țigla, burlane, cărămida, o altă parte au fost închiriate sau vândute, trecând prin mâinile mai multor proprietari, ajungând în cele din urmă în posesia unor societăți comerciale și ale primăriei Găgești.

Construcțiile zootehnice de la Giurcani ce aparțineau în anul 1991 Asociației Economice Intercooperatiste pentru creșterea vacilor de lapte, Șuletea, au fost administrate temporar de Primăria Găgești, dar au fost ulterior vândute, ajungând în cele din urmă la S.C. Agro-Șerban. Unele construcții zootehnice de la Găgești, respectiv fosta fermă de bovine, a fost parțial amenajată sub forma unor case de tip familial destinate persoanelor cu dizabilități, iar un adăpost funcționează ca fermă familială de capre *Bert line*, după un model olandez.

Ferma și stabilimentul, cunoscute ca ferme sociale, sunt administrate de o familie din Olanda. La fermă se cresc în jur de 60 de capre, iar activitatea este susținută de 12 persoane cu dizabilități, 2 îngrijitori și un educator recuperator care oferă îngrijire de dimineața până seara. Acest model olandez (de succes) generează produse ecologice precum, brânză, iaurt și alte preparate, ce ajung pe piața din mai multe localități ale județului Vaslui⁶⁰³.

Cu privire la pământul pentru care strămoșii noștri s-au luptat timp de secole, în urma retrocedării de la începutul anilor '90, au apărut conflicte violente între frați, veri și alte rude mai îndepărtate, din cauza modului de împărțire a acestuia. În absența resurselor materiale necesare pentru înființarea unor culturi noi, precum și a uneltelor și mijloacelor mecanice moderne de exploatare, tot mai mulți săteni au preferat să-și arendeze loturile de teren pe care le dețineau în proprietate, în speranța că vor primi, chiar sub ceea ce li se cuvine, produse sau bani la sfârșitul anului agricol.

9.6. Structuri agricole înființate după 1991

După anul 1991, au fost înființate mai multe societăți agricole de tip S.R.L. sau asociații agricole de tip familial care exploatează aceste terenuri. Mulți arendatori au preluat terenurile pentru perioade de doi-trei ani, însă adesea producția fiind mică, plățile nu au mai fost realizate, în ciuda faptului că terenurile sunt destul de fertile. Factori precum seceta prelungită, lipsa unui sistem de irigații și fărâmițarea continuă a proprietăților au indus un dezinteres față de exploatarea acestor terenuri, rezultând numeroase suprafețe necultivate.

⁶⁰³Brânză cu suflet și miez de nucă în „Libertatea”, iunie 2020.

De asemenea, majoritatea suprafețelor plantate cu vii și livezi înainte de 1989 în comuna Găgești au fost abandonate, iar aceste zone s-au degradat progresiv, fiind astăzi acoperite cu arbuști și salcâmi.

La nivelul comunei Găgești activează mai multe societăți agricole. Dintre cele mai importante, enumerăm:

1. S.C.INTER-AGRO-ALIMENT SRL;
2. S.C.SPERANȚA COM SRL;
3. S.C.AGROLORY-TYM SRL;
4. ASOCIAȚIA CREȘTINĂ DE CARITATE, MISIUNE ȘI AJUTOR, OLANDA-ROMÂNIA-BETANIA;
5. S.C. WARDAMA S.R.L.

S.C. Agro-Lory-Tym SRL, reprezentată legal de Coatu Ion, are sediul la fosta fermă nr. 3 a IAS Fălciu, deține o unitate de depozitare a cerealelor, o fermă zootehnică și suprafețe de teren agricol, proprietate privată sau arendate de la diferiți cetățeni.

S.C. Inter Agro Aliment SRL, deține sediul fostei ferme de vaci lapte, Giurcani, o unitate de depozitare a cerealelor și suprafețe de teren cumpărate de la diverși cetățeni plus suprafețe arendate.

De asemenea, există un număr mare de asociații agricole familiale, fără personalitate juridică care exploatează între 150 și 300 ha, teren arabil, atât proprietate personală cât și suprafețe de teren arendate de la diferiți proprietari.

Gospodăria țărănească de azi de la nivelul statelor, atâtea câte au mai rămas, dispune de resurse agricole și financiare reduse, iar principala preocupare a sa, este producerea unor produse agricole pentru autoconsum, în cadrul gospodăriei, uneori surplusul vânzându-l la piețele locale, situațiile fiind din ce în ce mai puține. În general, gospodăriile țărănești tradiționale existente astăzi sunt specifice exploatațiilor agricole mici, fără personalitate juridică. Conform recensământului din 2021, la nivelul comunei Găgești sunt în număr de 2.158 de gospodării, însă active sunt în jur de 450 gospodării, care mai exploatează efectiv în jur de 350 hectare teren agricol și au un număr relativ mic de animale.

Gradul ridicat de fărâmițare a exploatațiilor agricole fără personalitate juridică, face ca suprafața agricolă utilizată, aflată în proprietate individuală să scadă, prin vânzări către marii proprietari de terenuri. Deci afluirea suprafețelor agricole mai importante, de la micii proprietari la marile proprietăți, menținerea în general a celor din jurul localităților, ori a celor neproductive, multe ocupate de vii și grădini sau păduri de salcâmi, face ca pământul rămas să nu asigure decât subzistența celor care îl deține. Lipsa dotării și a capitalului gospodăriei țărănești au generat continuarea procesului de polarizare a exploatațiilor. Vânzarea, arendarea, pe fondul îmbătrânirii populației rurale și a migrației către oraș sau în străinătate, au generat un proces de marginalizare a gospodăriei țărănești, devenite de subzistență și semi subzistență.

Primăria Găgești își păstrează și astăzi funcția de centru al activității agricole cu rol multiplu în gospodărirea spațiului rural și în special cel agricol. Găsirea unor soluții în exploatarea resurselor naturale și obținerea unor produse vegetale și animale care ar putea satisface gospodăria țărănească, ar putea revigora comunitățile din comuna Găgești, fără acestea, însă nu pare să aibă un viitor strălucit. Pe fondul îmbătrânirii populației și a creșterii numărului de pensionari și asistați sociali, satele sunt în curs de depopulare, în același timp, invazia agresivă a produselor alimentare din import, fac să reducă considerabil comercializarea produselor agricole ale micilor agricultori, context în care, problema gospodăriei țărănești, rămâne o mare provocare pentru autoritățile locale și nu numai.